

Suvremeno značenje uzajamnih kreditnih institucija i potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom

Jambrović, Vedran

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:805029>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij poslovne ekonomije, smjer

Financije

**SUVREMENO ZNAČENJE UZAJAMNIH KREDITNIH
INSTITUCIJA I POTENCIJAL OSNIVANJA
POLJOPRIVREDNE KREDITNE UNIJE U GRADU
JASTREBARSKOM**

Diplomski rad

Vedran Jambrović

Zagreb, rujan 2021.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij poslovne ekonomije, smjer

Financije

**SUVREMENO ZNAČENJE UZAJAMNIH KREDITNIH
INSTITUCIJA I POTENCIJAL OSNIVANJA
POLJOPRIVREDNE KREDITNE UNIJE U GRADU
JASTREBARSKOM**

**The modern significance of mutual credit institutions and the
potential for establishing an agricultural credit union in the city of
Jastrebarsko**

Diplomski rad

Vedran Jambrović, 0067551929

Mentor: prof.dr.sc. Alen Stojanović

Zagreb, rujan 2021.

Sažetak i ključne riječi

Raznolikost financijskih institucija karakteristika je suvremenih financijskih tržišta na kojima susrećemo financijske institucije koje se razlikuju po vlasništvu i načelima poslovanja. Vlasnička struktura kreditnih institucija oduvijek predstavlja područje velikog interesa svih uključenih strana u poslovanje istih, a temeljna podjela prema vlasništvu dijeli kreditne na društva kapitala i uzajamna društva. Uzajamna kreditne institucije u vlasništvu su svojih članova i u svojem poslovanju ne stavljaju naglasak na ostvarivanje dobiti već uvažavaju širu, socijalnu sliku. Poslovanje uzajamnih društava u povijesti se često povezuje s rješavanjem problema financijske isključenosti ali i s uspješnim stambenim zbrinjavanjem mnogih područja. Iako se značajno razlikuju od danas češće zastupljenih društava kapitala koja su u vlasništvu dioničara i stavljaju imperativ na ostvarivanje dobiti ostvaruju mnoge prednosti u odnosu na društva kapitala što se prije svega očituje u nižem riziku, a uz to ispunjavaju sve važne temeljne funkcije financijskih tržišta. Zbog intenzivnog procesa demutualizacije naglašena razlika u modelima poslovanja između društava kapitala i uzajamnih društava sve više blijedi. Unatoč demutualizaciji i danas posluje velik broj uzajamnih kreditnih institucija koje se razlikuju ovisno o području na kojem posluju, zakonskoj regulativi, tradiciji ili drugim specifičnostima, a neke od njih predstavljaju značajne institucije na tržištu. Kreditne unije su vrsta uzajamnih kreditnih institucija koja egzistira u Republici Hrvatskoj u koje se članovi udružuju na temelju zajedničkog interesa, a članovi su ujedno i vlasnici. Zbog nepostojanja kreditne unije na području grada Jastrebarskog i uvijek nedostatne financijske potpore poljoprivredi u radu je provedeno istraživanje o potencijalu osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom. Istraživanje je provedeno pomoću anketnog upitnika, a ispitanici su bili članovi i vlasnici poljoprivrednih gospodarstava koja se bave vinarstvom i vinogradarstvom s područja grada Jastrebarskog.

Ključne riječi: uzajamna društva, uzajamne kreditne institucije, demutualizacija, kreditne unije, grad Jastrebarsko

Summary and key words

The diversity of financial institutions is a characteristic of modern financial markets in which we encounter financial institutions that differ in ownership and business principles. The ownership structure of credit institutions has always been an area of great interest of all parties involved in their operations, and the basic division according to ownership divides credit into capital companies and mutual companies. Mutual credit institutions are owned by their members and in their business they do not put the emphasis on making a profit but respect the broader, social picture. The business of mutual societies in history is often associated with solving the problem of financial exclusion, but also with the successful housing of many areas. Although they differ significantly from today's more frequently represented capital companies owned by shareholders and make it imperative to make a profit, they have many advantages over capital companies, which is primarily manifested in lower risk, and also fulfill all important basic functions of financial markets. Due to the intensive process of demutualization, the pronounced difference in business models between capital companies and mutual companies is increasingly fading. Despite demutualization, a large number of mutual credit institutions still operate today, which differ depending on the area in which they operate, legislation, tradition or other specifics, and some of them represent significant institutions in the market. Credit unions are a type of mutual credit institutions that exist in Croatia in which members associate on the basis of common bond, and members are also owners. Due to the non-existence of a credit union in the area of the town of Jastrebarsko and the always insufficient financial support to agriculture, a study was conducted on the potential of establishing an agricultural credit union in the town of Jastrebarsko. The research was conducted using a questionnaire, and the respondents were members and owners of farms engaged in winemaking and viticulture in the area of the city of Jastrebarsko.

Keywords: mutual companies, mutual credit institutions, demutualization, credit unions, city of Jastrebarsko

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica:

U Zagrebu, _____

(potpis)

STATEMENT ON ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

Student:

In Zagreb, _____

(date)

(signature)

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1 Predmet i cilj rada	1
1.2 Izvori podataka i metode istraživanja	1
1.3 Sadržaj i struktura rada	2
2. Pojmovno određenje uzajamnih kreditnih institucija	3
2.1 Definiranje uzajamnih kreditnih institucija	3
2.2 Povijest uzajamnih kreditnih institucija	6
2.3 Vrste uzajamnih kreditnih institucija	9
2.4 Prednosti i nedostaci uzajamnih kreditnih institucija	13
3. Pregled uzajamnih kreditnih institucija po zemljama	17
3.1 Uzajamne kreditne institucija u SAD-u	17
3.2 Uzajamne kreditne institucije u Europskoj uniji	20
3.3 Uzajamne kreditne institucije u Republici Hrvatskoj	23
4. Potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom	29
4.1 Predmet, cilj i metodologija istraživanja	29
4.2 Karakteristike područja i djelatnosti	30
4.3 Statističko istraživanje mogućnosti osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom	34
4.4 Oblikovanje potencijalne poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom	48
4.5 Potencijalni učinci osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom	50
5. Zaključak	52
Literatura	54
Popis tablica	57
Popis grafikona	58
Prilozi	59
Životopis	67

1. Uvod

1.1 Predmet i cilj rada

Raznolikost financijskih institucija jedno je od obilježja financijskih sustava pa tako se susrećemo i s financijskim institucijama utemeljenim na načelima koja su u suprotnosti sa često naglašavanim imperativom maksimizacije dobiti. Također, vlasnička struktura kreditnih institucija čest je predmet znanstvenih istraživanja u kojima se analizira utjecaj vlasničke strukture na poslovanje. Uzajamne kreditne institucije u vlasništvu su svojih članova koji njima ujedno i upravljaju, a svojim poslovanjem uvažavaju širu društvenu i socijalnu sliku. Iako posluju na načelu uzajamnosti i dalje izvršavaju osnovne funkcije financijskog sustava poput alokacije i mobilizacije novčanih viškova te funkcije štednje. Uz prisutan trend smanjenja broja uzajamnih kreditnih institucija i odstupanja od određenih pretpostavki poslovnog modela uzajamnih institucija važno je naglasiti kako su uzajamne kreditne institucije osnovane na temelju zajedničkog interesa koji se veže za određeno područje pa često imaju određene prednosti u odnosu na banke koje su osnovane kao društva kapitala što se očituje prije svega u plasmanima s nižim kreditnim rizikom. Uzajamne kreditne institucije imale su i značajnu ulogu u smanjivanju socijalne isključenosti dok je njihovo veliko socijalno značenje prepoznato i od strane poreznih tijela pa su često oslobođene plaćanja poreza na dobit. Zbog razlika u financijskim sustavima postoji cijeli niz uzajamnih kreditnih institucija koje se razlikuju prema nazivu ovisno o tržištu te načinu poslovanja i raspodjele dobiti no i dalje uz prisutnost uzajamnosti kao jednog od temeljnih načela osnivanja.

Predmet ovog diplomskog rada je istražiti uzajamne kreditne institucije, smjestiti u kontekst suvremenih financijskih tržišta, pružiti uvid u njihovo poslovanje i karakteristike, istaknuti prednosti i nedostatke te dati pregled po najznačajnijim tržištima. Osnovni istraživački cilj jest istražiti potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog. Osnovni doprinos ovoga rada će biti vidljiv u boljem razumijevanju poslovanja uzajamnih kreditnih institucija, upoznavanju s principima njihovog poslovanja te pregledu stanja udjela na financijskim tržištima. Konačni nalazi rada trebali bi iznijeti zaključke o primjenjivosti poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog.

1.2 Izvori podataka i metode istraživanja

Za potrebe izrade ovog diplomskog rada koristili su se primarni i sekundarni izvori podataka. Kako bi se izradio teorijski okvir ovog rada, koristila se znanstvena i stručna literatura iz

domaćih i stranih izvora relevantnih za područje i temu rada koja će poslužiti i za postavljanje istraživačkih pitanja. U svrhu kvalitetnijeg i temeljitijeg obuhvata istraživačkog dijela rada za potrebe utvrđivanja potencijala za osnivanje poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom uz korištenje navedenih sekundarnih izvora korišteni su i primarni izvori podataka prikupljeni metodom anketnog ispitivanja koja je provedena na uzorku potencijalnih članova uzajamne kreditne institucije koji su izabrani u uzorak na temelju zajedničkog obilježja.

1.3 Sadržaj i struktura rada

Ovaj diplomski rad podijeljen je na pet dijelova. U uvodu su pobliže naznačeni predmet i cilj rada, izvori i metode prikupljanja podataka te struktura rada. Drugo poglavlje se odnosi na pojmovno određenje uzajamnih kreditnih institucija u kojem se definiraju uzajamne kreditne institucije po određenim vrstama, prolazi kroz njihovu povijest te se ističu njihove prednosti i nedostaci. Nadalje, u trećem poglavlju se radi pregled uzajamnih kreditnih institucija po najznačajnijim svjetskim tržištima kao što su tržište SAD-a i Europe, ali i pregled hrvatskog tržišta kao uvod u četvrto poglavlje. Četvrto poglavlje odnosi se na istraživački dio diplomskog rada u kojem se analizira potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom, daje približni nacrt kreditne unije te se iznose potencijalni učinci osnivanja takve kreditne unije u gradu Jastrebarskom. U konačnici, zaključak kao peto poglavlje, a ujedno i završno poglavlje diplomskog rada donosi sintezu cijelog rada i to teorijskog dijela ali istraživačkog dijela.

2. Pojmovno određenje uzajamnih kreditnih institucija

2.1 Definiranje uzajamnih kreditnih institucija

Suvremena financijska tržišta karakterizira raznolikost financijskih institucija koje nude velik broj različitih usluga svojim komitentima i na taj način doprinose ukupnom financijskom mehanizmu. Uz raznolikost financijskih institucija, vlasnička struktura kreditnih institucija predstavlja područje velikog interesa za javnost, komitente, dioničare ali i sve uključene dionike u poslovanje kreditne institucije. Uz to, dokazano je kako vlasnička struktura ima utjecaj na poslovanje kreditnih institucija, točnije vlasništvo je jako povezano s učinkom u zemljama u razvoju, dok vlasništvo slabije utječe na poslovanje kreditnih institucija u industrijskim zemljama.¹ Prema kriteriju vlasništva, kreditne institucije općenito se mogu podijeliti u dvije osnovne skupine. Prvu skupinu čine društva kapitala koja su u vlasništvu dioničara, dok drugu pak skupinu čine uzajamna društva koja su u vlasništvu dionika odnosno njihovih članova. Upravo zbog ove temeljne podjele na društva kapitala i uzajamna društva u raznim znanstvenim i istraživačkim radovima koji analiziraju prednosti i nedostatke pojedinog modela u odnosu na drugi se susrećemo s usporedbama dioničarskog (engl. shareholder) i uzajamnog (engl. stakeholder) modela poslovanja ili su pak česte usporedbe dioničarskog i uzajamnog vlasništva (engl. „stock vs. mutual ownership structure“). Također, važno je naglasiti da uz već navedenu temeljnu podjelu vlasnička struktura kreditnih institucija može analizirati prema drugim kriterijima, a neki od dodatnih kriterija mogu biti jesu li vlasnici privatne ili javne osobe, domaći ili strani, grupe ili pojedinci.

Za definiranje društava kapitala odnosno uzajamnih društava najčešće se pristupa usporedbi modela. Pa tako su društva kapitala u vlasništvu dioničara koji teže cilju maksimizacije dobiti ili vrijednosti kapitala društva, orijentirana su na tržište kapitala i upravljanje društvom najčešće je prepušteno profesionalnom menadžmentu. S druge pak strane, ono što karakterizira uzajamna društva jest:

- slobodno udruživanje i povlačenje što rezultira varijabilnom zadružnom osnovom kapitala;
- neprenosivost članstva, što podrazumijeva nepostojanje tržišta dionica članova;
- demokratska struktura koja obično daje svakom članu jedan glas bez obzira na njegovo ili njezino ulaganje;

¹ Micco, A., Panizza, U., Yanez, M. (2004), *Bank ownership and performance*, Inter-American Development Bank, Research Department Working Papers, No. 518, str. 3

- raspodjela dobiti koja je često ograničena i nije nužno proporcionalna na udjele članova
- prava vlasništva koja su u stvari ograničena na nominalni zadružni kapital predstavljen udjelima članova
- potraga za određenim interesima članova, a ne maksimiziranje dobiti.²

Prema navedenom uzajamna društva značajno se razlikuju od u današnje vrijeme zastupljenijih društava kapitala jer u svojem poslovanju uz ostvarivanje dobiti uvažavaju širu, socijalnu i društvenu sliku njihovih članova koji glasaju na načelu jedan član-jedan glas. Friedman je u svojoj doktrini zaključio kako je odgovornost poduzeća da generira dobit jer su odgovorni prema dioničarima i svim uključenim stranama, a uzajamna društva dokazuju kako je moguće uvažavati i socijalne ciljeve bez raspodjele ostvarene dobiti svojim članovima. Odgovornost poduzeća je voditi poslovanje s ciljem maksimizacije dobiti pritom pridržavajući se pravila poslovanja društva, zakona ali ustaljenih etičkih pravila.³ Na tragu Friedmanove doktrine zapravo posluju uzajamna društva, no bez isplate ostvarene dobiti svojim članovima već istu koriste kako bi se reinvestirala za sljedeće projekte i bila na raspolaganju članovima. Navedeno je važno jer uzajamna društva često nazivaju neprofitnim institucijama što sugerira kako one nisu okrenute ostvarivanju dobiti, no jednako kao i društva kapitala teže ostvarivanju dobiti uz razliku što se ostvarena dobit ne isplaćuje članovima već ostaje na raspolaganju instituciji. Zbog navedenog, uzajamna društva povezuju se uz problem financijske isključenosti odnosno zbog uzajamnosti u poslovanju često su rješavale probleme osoba koje nisu dobivale ni osnovne financijske usluge, drugim riječima financijski isključene osobe. U ekonomskom smislu, uzajamne financijske institucije su osnovane kako bi ispravile nepravilnosti na financijskom tržištu vezane uz asimetrične informacije.⁴ Najčešće se kao cilj osnivanja uzajamnih društava navodi stvaranje vrijednosti za dionike (engl. stakeholders), a ne samo za dioničare (engl. shareholders) kao vlasnike kapitala. Upravo zbog toga za uzajamna društva se kaže kako su „bottom-up fenomen“, jer odluke koje se donose kreću s najnižih razina, točnije od samih članova.⁵ Uz to, najčešće je baza vlasnika usko vezana za određeno lokalno ili regionalno područje, dok je kod društava kapitala ona znatno šira zbog kotiranja društava na burzi.

² Fonteyne, W. (2007), *Cooperative banks in Europe—policy issues*, IMF working paper, European department, str. 6

³ Friedman, M. (1970), *The social responsibility of business is to increase its profits*, New York Times Magazine, September 13

⁴ Leko, V., Stojanović, A. (2005), *Neprofitne uzajamne štedne institucije*, Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 135

⁵ Fonteyne, W. (2007), *Cooperative banks in Europe—policy issues*, IMF working paper, European department, str. 6

Dodatno, zbog ograničenih mogućnosti za raspodjelu dobiti koja se koristi za reinvestiranje i ostaje u vlasništvu društva uzajamna društva često dobivaju tretman neprofitnih institucija.

Iako su modeli značajno razlikuju, uzajamna društva isto kao i društva kapitala mobiliziraju i transferiraju novčana sredstva te tako prikupljeni kapital usmjeravaju odnosno alociraju u njima prihvatljive projekte gdje nije naglasak na visokim stopama povrata, uz to ispunjavaju sve važne funkcije financijskog sustava kao što su: štedna funkcija, funkcija likvidnosti, kreditna funkcija, gospodarskopolitička funkcija, funkcija plaćanja, preuzimanje rizika, funkcija očuvanja kupovne moći, funkcija ovlaštenog nadzornika te međugeneracijski prijenos štednje.⁶ Ispunjavajući temeljne funkcije financijskog sustava uz doprinos raznolikosti financijskog sustava doprinose stabilnosti financijskog sustava. Stabilni bankarski sustavi važna su komponenta dobrog funkcioniranja financijskih sustava, što su zorno pokazali nedavni događaji širom svijeta.⁷

Uzajamna društva osnivaju se na načelu uzajamnosti s ciljem potpomaganja njihovih članova, a uz to najčešće su osnovane na temelju zajedničkog interesa koji se veže za određeno područje te često imaju određene prednosti u odnosu na banke koje su osnovane kao društva kapitala što se očituje prije svega u plasmanima s nižim kreditnim rizikom što proizlazi iz njihovog poslovnog modela ali i ograničene veličine koja ih ograničava u odobravanju velikih kredita koji su i rizičniji. Uz temeljno načelo uzajamnosti većina današnjih uzajamnih društava utemeljena je na izvornoj ideji Friedricha Wilhelma Raiffeissena koji se zajedno s Hermannom Schulzeom, Alphonseom Desjardinsom, Edwardom Fileneom te Royem Bergengrenom smatra pionirov modernog pokreta kreditnih unija.⁸ Već tada F.W. Raiffeissen je definirao načela uzajamnih društava koja su u većoj mjeri primjenjuju i danas. Uz načelo dobrovoljnosti pristupanju društvu te temeljnom pravilu upravljanja jedan član jedan glas, postoji niz načela koje uređuju neovisnost uzajamnih društava te propisuju rad uzajamnih društava za dobrobit članova koji sami određuju smjer poslovanja društva vodeći računa o načelu samoodgovornosti kako prema drugim članovima tako i prema trećim osobama. Definirao je i načelo regionalnosti koje usmjerava udruživanje članova na lokalnu odnosno regionalnu razinu.

Ocjenjivanje poslovanja, prednosti i nedostataka uzajamnih kreditnih institucija nije lak zadatak iz više razloga. Jedan od razloga jest da uzajamne kreditne institucije iako su i dalje uglavnom

⁶ Leko, V., Stojanović, A. (2018), *Financijske institucije i tržišta*, Ekonomski fakultet Zagreb, str. 2–3

⁷ Barth, J., Caprio, G., Levine, R. (2000), *Banking Systems Around the Globe, Do Regulation and Ownership Affect Performance and Stability?*, The World Bank, Policy Research Working Paper, April, str. 32

⁸ McKillop, D.G., Wilson, J.O.S. (2011), *Credit unions: A theoretical and empirical overview*, Financial Markets, Institutions and Instruments, 20, str. 84

posvećene svojim korijenima i načelima razlikuju se od onoga što su ove institucije bile u prošlosti, danas su vrlo heterogena skupina financijskih institucija koja se proširila poslovanje i izvan granica svojih tradicionalnih poslova.⁹ Iako uzajamna društva uvažavaju načelo uzajamnosti kao jedno od temelja osnivanja koje im najčešće daje prednost u odnosu na društva kapitala bila su primorana prilagoditi svoj model poslovanja kako bi opstala na tržištu.

Danas, uzajamna društva su često smatrana staromodnim, zastarjelim i neučinkovitim. Najveći broj štedionica napustio je načelo uzajamnosti i dana se sve više pretvaraju u kapitalne institucije (dionička društva) kojima njihovi dotadašnji članovi, korporacije, financijske institucije ili javni vlasnici upravljaju ovisno o vlasničkim udjelima prema načelu „jedan dolar - jedan glas“.¹⁰ Upravo zbog navedenog, često se susrećemo s pojmom demutualizacije koji označava proces popuštanja odnosno odstupanja od temeljnih načela uzajamnih društava koja su u vlasništvu dionika k modelu poslovanja društava kapitala koja su u vlasništvu dioničara i čijim udjelima se trguje na tržištu kapitala.¹¹ Zadnja faza demutualizacije označava promjena pravnog oblika iz uzajamnog društva u dioničko društvo. Proces demutualizacije zajedno s mijenjanjem modela poslovanja uzajamnih društava za rezultat ima smanjenje razlike u modelima poslovanja društava kapitala i uzajamnih društava koja je u počecima njihovog postojanja bila jasno naznačena dok danas granica razlikovanja blijedi.

Ono što valja naglasiti jest da ovisno o tržištu na kojem posluju, regulativi, povijesnim ili nekim drugim okolnostima postoji više vrsta uzajamnih kreditnih institucija koje posluju na načelu uzajamnosti s određenim specifičnostima, ali isto tako ovisno o već spomenutim specifičnostima na tržištima treba naglasiti kako su se kroz godine promijenili i financijski sustavi.

2.2 Povijest uzajamnih kreditnih institucija

Razvoj uzajamnih kreditnih institucija veže se uz europske zemlje gdje su povijesno imale važnu ulogu u financijskim sustavima gotovo svih europskih zemalja. Sam razvoj uzajamnih kreditnih institucija vezan je uz štedne depozitne institucije. Štedne depozitne institucije pojavljuju se prije nešto više od dva stoljeća s pojavom industrijskog radništva sa stalnim

⁹Ayadi, R., Llewellyn, D., Schmidt, R.H., Arbak, E., Groen, W. P. (2010), *Investigating diversity in the banking sector in Europe: Key developments, performance and role of cooperative banks*, Centre for European Policy Studies, Brussels, str. 2

¹⁰Leko, V., Stojanović, A. (2005), *Neprofitne uzajamne štedne institucije*, Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 135

¹¹Morsy, A. & Rwegasira, K.. (2010). *An empirical investigation of the demutualization impact on market performance of stock exchanges*. International Research Journal of Finance and Economics. 40, str. 38-39

novčanim prihodima i sa osnovnom zadaćom prikupljanja štednih depozita od stanovništva, pružanja financijskih usluga, omogućavanja sigurnosti i skromnog ukamaćivanja uloga i odobravanja kredita u prvom redu članovima za rješavanje stambenog pitanja.¹² Upravo većina kontinentalnih štedno depozitnih institucija osnovana je prema ideji Hermanna Schulzea i Friedricha Wilhelma Raiffeisena.¹³ Schulz i Raiffeisen neovisno su započeli promovirati ideju zadružnih kredita potaknuti situacijom tadašnjeg vremena koje je bilo obilježeno siromaštvom, bijedom i gladi posebno polovicom 19. stoljeća. Također, obični ljudi nisu imali pristup kreditu kao tada jedinom financijskom proizvodu već su često bili prisiljeni uzimati kredite od lihvarskih zajmodavaca. Seosko stanovništvo, posebno poljoprivrednici, mala poduzeća i zajednice koje su podržavali bile su isključeni iz financijskih usluga.¹⁴ U samim počecima Schulz se koncentrirao na vlasnike malih poduzeća i obrtnike, dok je Raiffeisen za cilj imao pomoć u stambenom zbrinjavanju ruralnih područja te je 1864. osnovao prvu seosku kreditnu zadrugu. Ideja odobravanja zadružnih kredita može se usporediti sa danas popularnim mikrofinanciranjem u slabije razvijenim zemljama jer srž odobravanja kredita ima elemente uzajamnosti, odnosno uvažava socijalnu i društvenu komponentu kako bi određeno lokalno područje prosperiralo.

Iz Njemačke se koncept zadružnog bankarstva postupno proširio na ostatak kontinenta. Na Britanskom otočju kooperativne banke imaju nešto drugačiji povijesni korijeni i sežu u 18. stoljeće te su bile povezane s preporoditeljskim kršćanskim pokretom koji je postao popularan među radničkom klasom i nižim segmentima srednje klase društva. Dvadeset godina kasnije, 1798. godine u Velikoj Britaniji osnovano je društvo utemeljeno na načelima uzajamnosti koje se kasnije, 1801. godine prestalo poslovati kao prvobitno društvo za socijalnu pomoć te je nastala prva britanska štedionica.¹⁵

Kooperativne banke kao vrsta uzajamnih kreditnih institucija nešto kasnije pojavljuju se i u nizozemskim ruralnim područjima krajem 19. stoljeća, te poprimaju naziv Raiffeisen banke zbog tada rastuće mreže kooperativnih banaka koje su poslovale pod zajedničkim imenom te se velikom brzinom širile diljem Nizozemske. Raiffeisen banke bile su nove na tom području, a karakteriziralo ih je:

¹² Leko, V., Stojanović, A. (2005), *Neprofitne uzajamne štedne institucije*, Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 135

¹³ Fonteyne, W. (2007), *Cooperative banks in Europe—policy issues*, IMF working paper, European department, str. 8

¹⁴ Grweneveld, H. (2009) *Co-operative banks in the new financial system*. Rabobank Group, str. 15

¹⁵ Goddard, J., McKillop, D.G., Wilson, J.O.S. (2016), *Ownership in European Banking*, Objavljeno u: Beck, T., Casu, B. (ur.), *Handbook of European banking*, Palgrave Macmillan, New York, str. 114

- uvažavanje načela uzajamnosti
- pružanje usluge štednje i davanja kredita
- koncentriranje na ruralno područje.¹⁶

Uz to Raiffeisen banke bile su promovirane kao rješenje problema u tadašnjoj posrnuloj poljoprivrednoj proizvodnji.

U počecima 19. stoljeća koncept uzajamnih društava pokazao se iznimno uspješnim u Njemačkoj, Nizozemskoj i mnogim drugim europskim zemljama. Na tragu toga 1894. godine irske vlasti na čelu s The Irish Agricultural Organization Society (IAOS) predstavile su novu vrstu kreditne institucije utemeljene na uzajamnim načelima s ciljem razvoja poljoprivrede na tom području. Uvođenje kooperativne poljoprivredne banke s dokazanim pozitivnim učincima u njemačkom gospodarstvu djelovalo je kao dobar smjer razvoja koji je trebao popuniti prazninu u bankovnom sustavu kojeg poslovne banke nisu servisirale, no pokušaj implementacije izvorno njemačkog sustava u Irski financijski sustav nije ostvario željene rezultate. Najčešće se navode tri razloga za neuspješnu „transplantaciju“ kooperativnog bankarstva iz Njemačke u Irsku, a to su:

- konkurencija s drugih aspekata ruralnog financiranja lišila je irske kooperativne banke štediša, pojedinaca koji su imali ključnu ulogu u radu njemačkih kooperativnih banaka,
- IAOS nikada nije razvio jake regulatorne autoritete koji su također zauzimali izrazito važnu ulogu u usmjeravanju i vođenju njemačkih kooperativnih organizacija,
- zbog određenih obrazaca u ponašanju irskih štediša, kooperativnim bankama je bilo teško iskoristiti njihovu prednost u odnosu na poslovne banke (bolje informacije o zajmoprimcima).¹⁷

Navedeno upućuje kako u Irskoj zapravo nije ni postojala potreba za osnivanjem poljoprivrednih kooperativnih banaka niti da je uspjeh uzajamnog modela u jednoj zemlji garancija za uspjehom u drugoj. No danas, Irska broji velik broj uzajamnih društava, riječ je o kreditnim unijama kao drugoj vrsti uzajamnih društava koja sada egzistira u irskom financijskom sustavu te je iznimno dobro prihvaćena.

¹⁶ Christopher L Colvin, Stuart Henderson, John D Turner, *The origins of the (cooperative) species: Raiffeisen banking in the Netherlands, 1898–1909*, European Review of Economic History, Volume 24, Issue 4, November 2020, str.749

¹⁷ Guinnane, T.W. (1994), *A failed institutional transplant: Raiffeisen's credit cooperatives in Ireland, 1894–1914*, Explorations in Economic History, 31, str. 39

Izvorno europski koncept uzajamnih društava zaživio je i u prekoceanskim zemljama. Koncept kreditne zadruge prešao je iz Europe u Kanadu početkom dvadesetog stoljeća s Alphonseom Desjardinsom, parlamentarnim izvjestiteljem, koji je osnovao prvu „caisse populaire“ (narodnu banku) u svom rodnom gradu Quebecu 1900. godine.¹⁸ Prateći razvoj uzajamnih kreditnih institucija ubrzo nakon osnivanja kooperativne banke u Kanadi, osnovana je i prva kreditna unija u SAD-u kao oblik uzajamnih društava koji je zastupljen na području SAD-a i to 1909. godine u New Hampshireu.

Hrvatska kao europska zemlja kaskala je za ostatkom razvijenih zemalja po pitanju uzajamnih kreditnih institucija. Prvi dokazi o postojanju uzajamnih društava na području današnje Republike Hrvatske sežu na početke 20. stoljeća. O tome svjedoči i Članak 1. Pravila Općinske štedionice u Drnišu od 17. siječnja 1909. koji je kao njezin cilj navodio: „Štedionici u Drnišu je svrha da pruža svakome, a osobito siromašnijem dijelu pučanstva prigodu, da može prištedene novce uložiti kao glavnicu sigurno i korisno bez poteškoća i dangube, te u potrebi opet dignuti ih a time da pobudi radinost i štedljivost.“¹⁹ Kao što je vidljivo iz Članka 1. Općinske štedionice u Drnišu, ona je već tada ispunjavala važne funkcije financijskog sustava ali jednako tako uvažavala širu socijalnu sliku te svakako se može definirati kao uzajamno društvo.

2.3 Vrste uzajamnih kreditnih institucija

Uz temeljnu podjelu kreditnih institucija na društva kapitala i uzajamna društva, razlikujemo i različite vrste uzajamnih kreditnih institucija. Iako sve uzajamne kreditne institucije posluju na temeljnom načelu uzajamnosti razlikuju se ovisno o području na kojem posluju, zakonskoj regulativi, određenim specifičnostima u poslovanju ili pak razlogu njihovog postojanja. Institucionalna struktura, pravni i regulatorni status, ponuda usluga i poslovni modeli razlikuju se među zemljama, a posebno između razvijenih i zemalja u razvoju pa je čest slučaj da uzajamna društva nose različite nazive ovisno o području na kojem posluju dok koriste isti poslovni model.

Tako primjerice u Njemačkoj postoje dvije različite vrste štednih banaka, koje se razlikuju ovisno o području na kojem djeluju. Nazivi koje nose ove institucije su Sparkassen i Landesbanken. Sparkassen institucije su lokalno usmjerene dok su Landesbanken posluju na

¹⁸ Goddard, J., McKillop, D.G., Wilson, J.O.S. (2016), *Ownership in European Banking*, Objavljeno u: Beck, T., Casu, B. (ur.), *Handbook of European banking*, Palgrave Macmillan, New York, str. 122

¹⁹ Leko, V., Stojanović, A. (2005), *Neprofitne uzajamne štedne institucije*, Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 138

regionalnom nivou.²⁰ Iako ove institucije posluju na načelu uzajamnosti i usmjerene su na lokalno odnosno regionalno područje njihova specifičnost jest vlasništvo, pa su tako Sparkassen institucije u lokalnom državnom vlasništvu dok su Landesbanken institucije najčešće u vlasništvu drugih lokalnih ili regionalnih štedionica i državnih tijela.

Jedan od najčešćih razloga osnivanja uzajamnih kreditnih institucija bio je stambeno zbrinjavanje stanovništva zbog izrazito naglašene socijalne dimenzije, a kako su najčešće osnivanja za manja lokalna područja ispunjavalo se i načelo regionalnosti. U ovu skupinu spadaju i britanska stambena društva (eng. Building societies), s izrazito naglašenim načelom samopomoći članova. Naime, stambena društva su uzajamne organizacije u kojima se uvažava načelo uzajamnosti koje ne uzima u obzir koliko je svaki član novaca uložio ili posudio ili koliko računa ima.²¹ Uz već navedene specifičnosti, britanska stambena društva su nakon uspješnog stambenog zbrinjavanja stanovništva na određenom području prestajala sa svojim radom, no u novije vrijeme gdje postoji konstantna potreba financiranja stambenog pitanja stanovništva primjenjuju koncept trajnog postojanja. Uzajamne institucije sa istim specifičnostima kao britanska stambena društva su štedno-kreditne asocijacije (engl. Savings and Loan Association) i štedne banke (eng. Savings banks) koja su koncentrirane na području Sjedinjenih Američkih Država, dok njihov zajednički naziv u javnosti je (engl.) „thrifts“. Stambena društva, štedno-kreditne asocijacije i štedne banke su kroz vrijeme prošle određene promjene i izgubile određene specifičnosti koje su u njihovim počecima bile izrazito naglašene, također mnogo njih se transformiralo u kapitalna društva te je danas sve teže razlikovati banke od institucija uzajamnog tipa. Navedeno svjedoči postojanju već opisanom procesu demutualizacije što dokazuje i sve manji broj ovakvih institucija na tržištu.

Kooperativne banke kao najrazvijenija vrsta uzajamnih kreditnih institucija, što dokazuju i visoki udjeli u prikupljenim depozitima na tržištu najprisutnije su u europskim zemljama. One svojim postojanjem doprinose raznolikosti financijskih sustava diljem Europe. Prvotna ideja osnivanja kooperativnih banaka bilo je financijski servisirati isključene pojedince, a njihovo poslovanje i institucionalnu strukturu oblikuju tri načela, a to su:

- „Načelo samopomoći“- podrazumijeva da su to samoupravne privatne organizacije,
- „Načelo identiteta“- članovi su im glavni klijenti, a obratno i mnogi njihovi klijenti članovi,

²⁰ Martin, R.A., Sevillano, J.M.M. (2011), *Cooperative and Savings Banks in Europe: Nature, Challenges and Perspectives*, Banks and Bank Systems, 6, str.123

²¹ Ibid., str.125

- „Demokratsko načelo“– ono se očituje u pravilu da jedan član ima samo jedan glas na godišnjim skupštinama, bez obzira na to koliko dionica posjeduje.²²

Uz tri temeljna načela kooperativne banke i dalje njeguju načelo regionalnosti pa su one i dalje najčešće lokalno i regionalno orijentirane, no zbog postojećih mreža kooperativnih banaka one pokrivaju velika područja. Iako svojim poslovima sliče poslovnim bankama, kao predstavnicima društava kapitala, kriterij razgraničenja jest pravna struktura jer se kooperativne banke najčešće osnivaju kao udruge (engl. Clubs). Upravo zbog toga se vlasnici kapitala odnosno dionici nazivaju članovima. Također, još jedna specifičnost kooperativnih banaka jest da su često dio mreže kooperativnih banaka s integriranom strukturom i opsežnom vertikalnom i horizontalnom suradnjom.²³ Na taj način kooperativne banke centraliziraju pružanje određenih usluga i proizvodnju procesa, osobito tamo gdje su koristi od ekonomije obujma značajne. U nekim zemljama mreže kooperativnih banaka su toliko razvijene da posjeduju vlastitu mrežu osiguranja depozita, a banke za sudjelovanje plaćaju naknadu ovisno o riziku kojeg su preuzele.²⁴ Dodatno, mreža kooperativnih banaka djeluje na način da uspješnije članice pomažu članicama s teškoćama u poslovanju te na taj način ostaju neovisne o državnom proračunu.

Kao i kod stambenih društva i thrifts društava i kod kooperativnih banaka je prisutan proces demutualizacije, tako primjerice Banche Popolari u Italiji kotira na burzi, a to se donekle odnosi i na Crédit Agricole koja primjenjuje hibridni oblik financijske kooperative, odnosno samo je djelom uvrštena na organiziranim tržištima kapitala. Uvrštavanje na burzu i preoblikovanje iz uzajamnog društva u društvo kapitala predstavlja zadnju fazu procesa demutualizacije, ali tom odlukom menadžmenta kooperativnim bankama je omogućen pristup kapitalu s proširenom bazom investitora. Primjerice, u Francuskoj kooperativne banke imaju 23,7 milijuna članova i 115,4 milijuna klijenata, što predstavlja 41 % i 56 % od ukupnog broja za sve kooperativne banke, uz to nekoliko najvećih banaka, uključujući Crédit Agricole, BCPE i Crédit Mutuel, su konstituirane kao zadružne banke (kooperativne); a zadružni bankovni sektor kao cjelina ima procijenjenih 59% udjela na domaćem tržištu kredita.²⁵ Važnost i razvijenost kooperativnih banka u europskim zemljama potvrđuje klasifikacija dviju najvećih francuskih kooperativnih

²² Bulbul, D., Schmidt, R.H., Schuwer, U. (2013), *Savings banks and cooperative banks in Europe*, SAFE white paper, No. 5, str. 3

²³ Ayadi, R., Llewellyn, D., Schmidt, R.H., Arbak, E., Groen, W. P. (2010), *Investigating diversity in the banking sector in Europe: Key developments, performance and role of cooperative banks*, Centre for European Policy Studies, Brussels, str. 14

²⁴ Goddard, J., McKillop, D.G., Wilson, J.O.S. (2016), *Ownership in European Banking*, Objavljeno u: Beck, T., Casu, B. (ur.), *Handbook of European banking*, Palgrave Macmillan, New York, str. 119

²⁵ *Ibid.*, str. 119

banaka globalno sistemski važnim bankama (GSIBs), i to Crédit Agricole te BCPE (Banque Populaire and Caisse d'Épargne), a uz to dokazuje mogućnost uspješnog poslovanja unatoč odstupanju od komercijalnog kriterija maksimizacije dobiti.

Kreditne unije kao još jedna vrsta uzajamnih kreditnih institucija, i jedina vrsta koja je zastupljena u Republici Hrvatskoj. U njih se udružuju članovi koji dijele zajednički interes (engl. common bond) koji predstavlja kriterij prijema u kreditnu uniju (stanovnici nekog sela, grada, četvrti, radnici tvornice, studenti sveučilišta, vjernici crkvene zajednice članovi pojedinih organizacija i sl.).²⁶ Najčešće kreditna unija može biti osnovana na jednom od sljedećih načela:

- načelo zaposlenja, ili
- načelo zanimanja, odnosno profesije, ili
- teritorijalno načelo.²⁷

World Council of Credit Unions daje preporuku kriterija odnosno načela za osnivanje kreditnih unija koje su šire definirana od onih definiranih hrvatskim Zakonom o kreditnim unijama pa tako primjerice članovi obitelji mogu postati članovi unije bez obzira na ispunjavanje načela te su sami kriteriji za ostvarivanje zajedničkog interesa (tzv. common bond) labaviji te je u tom slučaju dovoljno biti članom iste udruge. Zbog ostvarivanja zajedničkog interesa, kreditne unije su često dobro pozicionirane na tržištu jer najčešće servisiraju pojedince kojima je financijska usluga od poslovnih banaka uskraćena ili nedostupna. Načela za osnivanje kreditnih unija razlikuju se od zemlje do zemlje ovisno o regulativi i tradiciji kreditnih unija na tom području. Dodatno, u regulativama nekih zemalja se naglašava da se mogu osnovati na nekom drugom načelu koje osigurava ostvarivanje zajedničkog interesa i financijske uzajamnosti članova kreditne unije što proširuje kriterije pri osnivanju ali i daje raznolikost kreditnim unijama. Jednom kad su osnovane kreditne unije mogu obavljati niz poslova, od kojih je jedan i prikupljanje depozita, no s razlikom u odnosu na banke osnovane kao društva kapitala što se kao klijenti mogu pojavljivati samo članovi kreditne unije.

²⁶ Leko, V., Stojanović, A. (2005), *Neprofitne uzajamne štedne institucije*, Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 137

²⁷ Narodne novine (2006) *Zakon o kreditnim unijama* Narodne novine d.d., 141.

2.4 Prednosti i nedostaci uzajamnih kreditnih institucija

Česta su istraživanja koja za cilj imaju analizirati prednosti i nedostatke uzajamnih kreditnih institucija u odnosu na društva kapitala. Sigurno je da prednosti uzajamnih društava proizlaze iz specifičnih karakteristika njihovog poslovanja, načela osnivanja, njihovoj povijesti, pravnom i regulatornom tretmanu, percepciji javnosti ili bilo kojem drugom kriteriju. Jednako tako, zbog svojih specifičnosti često su uzajamna društva u lošijem položaju od društava kapitala. Različite hipoteze i istraživanja koja su provedena na ovu temu ne upućuju jasno koja organizacijska forma bi trebala prevladati.²⁸ Potrebno je naglasiti kako postoji mnogo različitih vrsta uzajamnih kreditnih institucija dok navedene prednosti i nedostaci odnose se na uzajamna društva u cjelini. Također, niz je prednosti i nedostataka uzajamnih kreditnih institucija koji variraju ovisno o autoru, području, regulativi ili drugim specifičnostima.

Uzajamne kreditne institucije smatraju se manje rizičnima od poslovnih banaka utemeljenih kao društva kapitala i za to se najčešće navode dva argumenta:

- uzajamne kreditne institucije imaju tendenciju akumulirati manji rizik u poslovanju od poslovnih banaka s obzirom na to da su u svom poslovnom modelu orijentirane na dugoročne odnose s komitentima
- donositelji odluka u uzajamnim kreditnim institucijama imaju tendenciju biti razboritiji jer se ne mogu osloniti na tržište kapitala za prikupljanje novih količina kapitala potrebnih za nadoknadu gubitaka proizašlih iz poslovnih grešaka.²⁹

Manji rizik od uzajamnih kreditnih institucija u odnosu na poslovne banke proizlazi iz drugih specifičnosti, tako primjerice zbog lokalnog ili regionalnog karaktera uzajamne institucije bolje poznaju svoje dužnike i na taj način smanjuju asimetriju informacija što rezultira manjim kreditnim rizikom s jedne strane, dok s druge strane koncentracija na lokalnom i regionalnom tržištu nepovoljno utječe na diversifikaciju kreditnog portfelja. Nadalje, zbog najčešće male veličine uzajamnih kreditnih institucija one su često orijentirane na odobravanje kredita u malim iznosima koji imaju manji rizik od onih odobrenih u velikim iznosima. Mnoga istraživanja provedena za cilj su imala istražiti rizičnost kod uzajamnih društava i društava kapitala gdje svi nalazi imaju isti zaključak. Dionička društva (društva kapitala) imaju relativno

²⁸ Valnek, T. (1999), *The comparative performance of mutual building societies and stock retail banks*. Journal of Banking and Finance, No. 23, str. 929

²⁹ Martin, R.A., Sevillano, J.M.M. (2011), *Cooperative and Savings Banks in Europe: Nature, Challenges and Perspectives*, Banks and Bank Systems, 6, str.126

više rizičnih poslova u portfelju što ukazuje na veći ukupni rizik kod ovih društava.³⁰ Dodatno, strahovalo se da bi uvođenje osiguranja depozita u uzajamna društva moglo dovesti do preuzimanja većih rizika no zbog prirode uzajamnih društava koje su gore navedena to se nije dogodilo, a isto je potvrđeno i istraživanjem na Federalnim kreditnim unijama u SAD-u. Ukupni rezultati ove studije pružaju jake dokaze da osiguranje depozita nije dovelo do povećanog preuzimanja rizika u industriji kreditnih unija.³¹

Prednost uzajamnih društava jest i činjenica da članovi uzajamnih kreditnih institucija su ujedno i njihovi vlasnici odnosno ulagači kapitala što se očituje u tome da dijele iste interese, a posebno im je stalo do održivosti uzajamne kreditne institucije.³² Ovu prednost treba tek uvjetno uvažiti jer čest slučaj je da u nekim uzajamnim kreditnim institucijama koje u svoj rad uključuju niz dionika poput lokalnih, regionalnih ili državnih institucija, neprofitnih organizacija, zaposlenika i štediša mogu naići na razilaženje u interesima. Također, udruživanjem članova u uzajamne kreditne institucije na temelju zajedničkog interesa ostvaruju se bliski odnosi zbog težnje članova istom cilju. Neki dokazi sugeriraju da ulaganja uzajamnih financijskih institucija u prikupljanje informacija i uspostavljanje bliskih odnosa s dužnikom tijekom razdoblja ekonomske ekspanzije omogućuje im da nastave servisirati zajmoprimce tijekom kriznih razdoblja.³³ Na tragu toga uzajamna društva još uvijek imaju prednost u identificiranju i zadovoljavanju potreba potrošača.³⁴

Nastavno na nesudjelovanje na organiziranim tržištima kapitala javlja se još jedna prednost za uzajamna društva, a to jest da nisu predmet monitoringa i stroge regulacije koja ih obvezuje na izdavanje dodatnih količina kapitala ovisno o preuzetim rizicima. Kao i već neke navedene prednosti i ovu valja uvažiti tek uvjetno jer na taj način se pojavljuje regulatorna arbitraža što može utjecati na stvaranje veće nestabilnosti financijskog sustava.

Najčešći nedostaci odnosno ograničavajući faktor uzajamnih kreditnih institucija jesu njihova mala veličina te nemogućnost korištenja drugih sredstava financiranja ili dokapitalizacije na

³⁰ Lamm-Tennant, J., Starks, L.T. (1993), *Stocks vs mutual ownership structures: the risk implications*, Journal of Business, No. 66, str. 44

³¹ Karels G.V., McClatchey, C. (1999), *Deposit Insurance and risk-taking behavior in the credit union industry*, Journal of Banking and Finance, No. 23, str. 129

³² Martin, R.A., Sevillano, J.M.M. (2011), *Cooperative and Savings Banks in Europe: Nature, Challenges and Perspectives*, Banks and Bank Systems, 6, str.127

³³ Goddard, J., McKillop, D.G., Wilson, J.O.S. (2016), *Ownership in European Banking*, Objavljeno u: Beck, T., Casu, B. (ur.), *Handbook of European banking*, Palgrave Macmillan, New York, str. 129

³⁴ Fonteyne, W. (2007), *Cooperative banks in Europe—policy issues*, IMF working paper, European department, str. 10

tržištima kapitala budući da ne kotiraju na organiziranim tržištima kapitala. U slučajevima ne sudjelovanja na tržištima kapitala, zadržana dobit predstavlja jedini izvor dokapitalizacije. Jednako tako u slučajevima kada uzajamne kreditne institucije ne kotiraju na burzama pojavljuje se problem motivacije menadžera odnosno donositelja odluka. Uzajamna društva imaju još jedan nedostatak što kompenzacijske naknade za njihove menadžere se ne mogu temeljiti na cijeni dionica.³⁵ Dok s druge strane, nesudjelovanje na burzi i neisplate menadžera djeluju povoljno te smanjuju rizik uzajamnih društava. Navedeno je potvrđeno u istraživanju gdje nalazi o negativnoj vezi između menadžerskog vlasništva i različitih mjera rizika ukazuju na to da se menadžeri sve više uključuju u rizično ponašanje s povećanjem postotka vlasništva nad institucijom.³⁶ No, uz danas sveprisutan trend demutualizacije određena uzajamna društva kotiraju na tržištima kapitala što im je osiguralo širinu financiranja. Primjer takvih uzajamnih društava koje kapital prikupljaju na organiziranom tržištu jesu njemačke Landesbanken ili pak kooperativne banke u Francuskoj.³⁷

Još jedan nedostatak uzajamnih kreditnih institucija jest činjenica da se ekonomska održivost nekih uzajamnih društava temeljila na eksplicitnoj ili implicitnoj podršci države koju su dobivali.³⁸ Vid ovakve podrške se može okarakterizirati kao narušavanje konkurencije, upravo radi toga Europska komisija i predstavnici banaka odobrili su 2001. postupno uklanjanje ove podrške. Landesbanken i stambene štedionice ne uživaju ova podršku države od srpnja 2005. godine, no i dalje postoji inicijativa da se vrati podrška uzajamnim društvima kako bi lakše konkurirale poslovnim bankama.

Uz analizu prednosti i nedostatka, mnoga znanstvena istraživanja istražuju učinkovitost, rizičnost i kreditiranje ovisno o vlasničkoj strukturi kreditne institucije te uspoređuju uzajamna društava te društava kapitala. No, usporedba između uzajamnih društava i društava kapitala je otežana i to upravo zbog već prethodno istaknutih ciljeva, pa je tako maksimizacija dobiti cilj u slučaju društava kapitala u vlasništvu dioničara, dok su raznovrsniji ciljevi (s naglaskom na poboljšanje dobrobiti ključnih dionika) slučaj kod uzajamnih društava. Empirijska istraživanja pokušavaju procijeniti razlike u učinkovitosti, profitabilnosti, riziku i strategijama kreditiranja

³⁵ Rasmusen, E. (1988), *Mutual banks and stock banks*, Journal of Law and Economics, 31, str. 399

³⁶ Chen, C.R., Steiner, T.L., Whyte, A.M. (1998), *Risk-taking Behavior and Management Ownership in Depository Institutions*, Journal of Financial Research, 21, str. 15

³⁷ Martin, R.A., Sevillano, J.M.M. (2011), *Cooperative and Savings Banks in Europe: Nature, Challenges and Perspectives*, Banks and Bank Systems, 6, str.127

³⁸ Ibid. str. 127

poslovnih banaka i uzajamnih financijskih institucija daje prilično mješovite rezultate koji variraju ovisno o geografskom području ili razmatranom vremenskom razdoblju.

Jedno od istraživanja imalo je cilj utvrditi i usporediti učinkovitost kod uzajamnih društava i društava kapitala. U istraživanju se analizirale tri komponente: profitabilnost, odnos prema preuzimanju rizika i učinkovitost poslovanja. Istraživanje je dalo nalaze kako su društva kapitala profitabilnija i učinkovitija od uzajamnih društava. Utvrđeno je da su društva kapitala dosljedno postizala veće prosječne stope povrata imovine tijekom analiziranog vremenskog razdoblja. Nadalje, rezultati istraživanja sugeriraju da uzajamna društva radije drže konzervativniji kreditni portfelj nego društva kapitala te da su uzajamna društva neučinkovitija na što ukazuju značajno veći troškovi kod uzajamnih društava kao i troškovi osoblja i zaposlenja.³⁹

S druge pak strane, slično istraživanje kao prethodno koje je provedeno na njemačkom bankovnom tržištu zabilježilo je nalaze koji su suprotni od prethodnog istraživanja. Mjere neučinkovitosti ukazuju da su javne i uzajamne banke svih veličina imale blagu prednost u troškovima i dobiti u odnosu na institucije iz komercijalnog bankarstva, što se može objasniti njihovom nižom cijenom pribave kapitala.⁴⁰

³⁹ Verbrugge, J.A., Goldstein, S.G. (1981), *Risk return and managerial objectives: some evidence from the saving and loan industry*, Journal of Financial Research No. 4, str. 46

⁴⁰ Altunbas, Y., Evans, L, Molyneux, F. (2001), *Bank ownership and efficiency*, Journal of Money, Credit and Banking, No. 33, str. 950

3. Pregled uzajamnih kreditnih institucija po zemljama

3.1 Uzajamne kreditne institucija u SAD-u

Kreditne unije su vrsta uzajamnih kreditnih institucija koja je zastupljena na području Sjedinjenih Američkih Država, drugim riječima kreditne unije posluju i u razvijenim zemljama.

Broj kreditnih unija u SAD-u početkom 20. stoljeća rastao je sporo, no nakon Velike krize 1929. godine i gubitka povjerenja u bankovni sustav, štediše se okreću uzajamnim društvima što je rezultiralo povećanjem broja kreditnih unija na području SAD-a. U SAD-u 1940. godine bilo je više od 9 tisuća kreditnih unija s ukupnom aktivom 248 milijuna USD i s oko 2,7 milijuna članova, dok je 1970. godine poslovalo 23. 687 kreditnih unija.⁴¹ Povećanje od 156% rezultat je povoljnih promjena u regulativi koje su djelovale poticajno na osnivanje novih kreditnih unija. Početak novog stoljeća donio je niz promjena na tržištu kreditnih unija koje je obilježila konsolidacija sektora odnosno niz spajanja i pripajanja koje nije zaobišlo ni kreditne unije. Tako je krajem 2002. godine poslovalo ih 9.935.⁴²

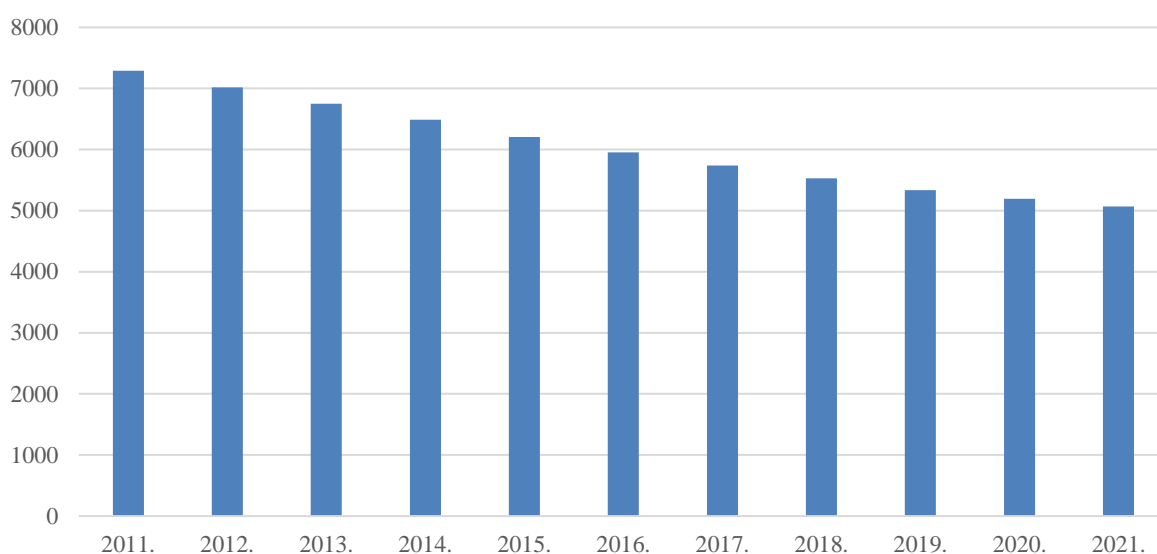
U 2019. godini na području Sjedinjenih Američkih Država poslovalo je 5.347 kreditnih unija koje su okupljale 121.743.511 članova, prikupile 1.335.351 mil. USD, odobrile 1.127.363 mil. USD kredita te raspolagale imovinom od 1.584.742 USD uz penetraciju od visokih 56,9%.⁴³ Drugim riječima, svaki drugi radno sposobni stanovnik na području SAD-a bio je članom kreditne unije što dokazuje prihvaćenost modela poslovanja kreditnih unija od strane američke populacije.

⁴¹ Leko, V., Stojanović, A. (2005), *Neprofitne uzajamne štedne institucije*, Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 142

⁴² Ibid., str. 143

⁴³ World Council of Credit Unions, (2020), *Statistical Report 2019*, str. 5 Dostupno na: https://www.woccu.org/documents/2019_Statistical_Report [10. kolovoza 2021]

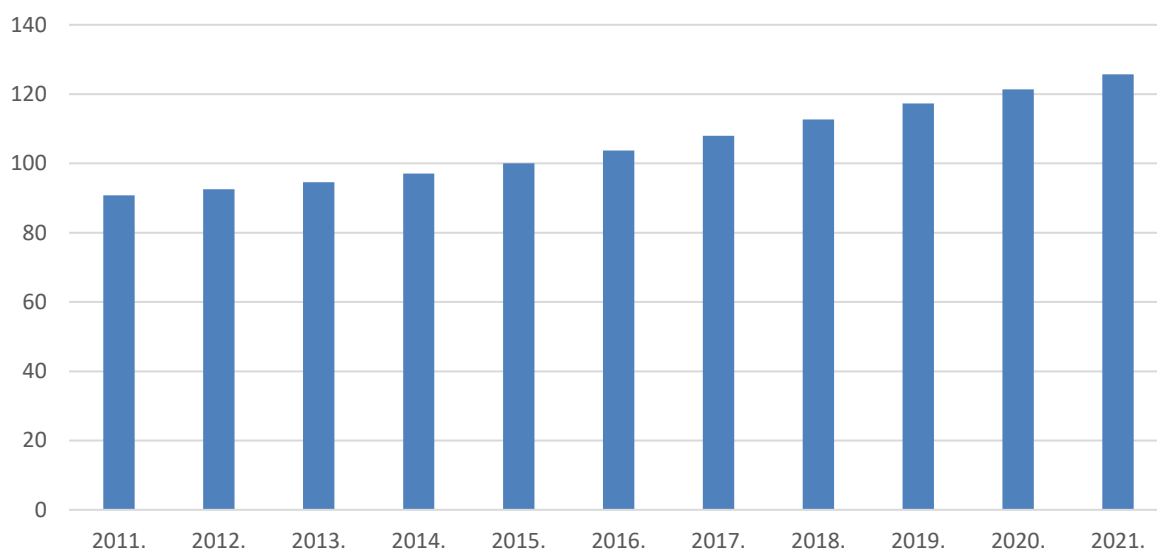
Grafikon 1.: Broj kreditnih unija u SAD-u od 2011. do 2021.

Izvor: prilagođeno prema NCUA *Credit Union & Corporate Call Report Data* Dostupno na: <https://www.ncua.gov/analysis/credit-union-corporate-call-report-data/industry-glance> [31. kolovoza 2021.]

Grafikon 1. prikazuje broj kreditnih unija u SAD-u u razdoblju od 2011. do 2021. godine, podaci se odnose na prve kvartale promatranih godina. U 2011. godini u SAD-u je poslovalo 7.292 kreditnih unija što je za 30,5% više nego u 2021. godini kada je poslovalo 5.068. Broj kreditnih unija u SAD-u u zadnjih 10 godina u konstantnom je padu što ukazuje na proces demutualizacije i konsolidacije kreditnih unija na američkom tržištu. Najmanje kreditnih unija posluje u 2021. godini, a najviše na početku promatranog razdoblja 2011. godine, tada je broj aktivnih kreditnih unija bio 7.292. U razdoblju od posljednjih 5 godina, odnosno od 2016. godine obilježio je pad broja kreditnih unija za 18,3% no, model kreditnih unija u SAD-u još uvijek izrazito je prihvaćen zbog pozicioniranja kreditnih unija prema tržišnim nišama te na taj način se lakše ostvaruje povezivanje članova oko zajedničkog interesa.

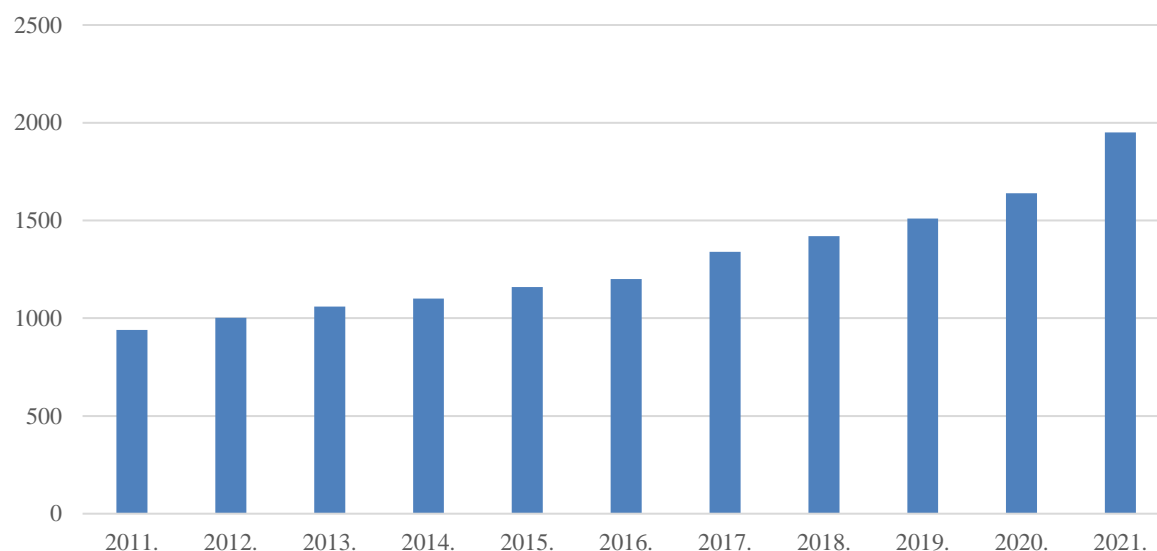
Grafikon 2.: Broj članova kreditnih unija u SAD-u od 2011. do 2021. (u mil. članova)

Izvor: prilagođeno prema NCUA *Credit Union & Corporate Call Report Dana* Dostupno na: <https://www.ncua.gov/analysis/credit-union-corporate-call-report-dana/industry-glance> [31. kolovoza 2021.]

Grafikon 2. prikazuje broj članova kreditnih unija u milijunima članova s područja SAD-a u razdoblju od 2011. do 2021. godine. Broj članova kreditnih unija u SAD-u u konstantnom je rastu, što dokazuje prihvaćenost modela poslovanja kreditnih u na području SAD-a. Najmanje članova kreditnih unija u SAD-u bilo je u 2011. godini, njih 90,8 milijuna dok najviše u prvom kvartalu 2021. godine, 125,7 milijuna članova. U razdoblju od 2016. godine do 2021. godine broj članova kreditnih unija povećao se za 21,2%.

Grafikon 3.: Imovina kreditnih unija u SAD-u od 2011. do 2021. (u mlrd. USD)

Izvor: prilagođeno prema NCUA *Credit Union & Corporate Call Report Data* Dostupno na: <https://www.ncua.gov/analysis/credit-union-corporate-call-report-data/industry-glance> [31. kolovoza 2021.]

U grafikonu 3. prikazana je imovina kreditnih unija u SAD-u razdoblju od 2011. godine do 2021. godine u mlrd. USD za prve kvartale svake od promatranih godina. Jednako kao i broj članova kreditnih unija, veličina imovine kreditnih unija u SAD-u u promatranom razdoblju u konstantnom je rastu što ukazuje na dobro poslovanje kreditnih unija na području SAD-a. Na početku promatranog razdoblja, u 2011. godini imovina kreditnih unija iznosila je 939,3 mlrd. USD, a na kraju promatranog razdoblja iznosi 1.950 mlrd. USD, dok je u posljednjih pet godina, od 2016. do 2021. godine imovina kreditnih institucija na području SAD-a porasla za 62,5%.

Prikazani podaci o broju kreditnih unija, broju njihovih članova i veličini imovine ukazuju na dobro stanje kreditnih unija na području SAD-a. Tome u prilog idu i podaci iz prvog kvartala 2021. po kojem kreditne unije s područja SAD-a ostvarivale prosječni prinos na imovinu od 10.1% s neto dobiti u iznosu od 19.700 mlrd. USD.⁴⁴ Dodatno, kreditne unije sa područja SAD-a karakterizira velik iznos osiguranih depozita koji njihovim članovima daje garanciju u slučaju propadanja kredite unije, a u prvom kvartalu 2021. godine iznos osiguranih depozita iznosio je 1.560 mlrd. USD.

3.2 Uzajamne kreditne institucije u Europskoj uniji

Uzajamna društva u Europi najčešće egzistiraju u obliku kooperativnih banaka koje su prema zemljama prikazane u tablici 1. Iako posluju i na drugim kontinentima, karakteristične su za europske zemlje te se pojavljuju u 18 zemalja.

Tablica 1.: Kooperativne banke u Europi u 2019. godini (imovina, depoziti i krediti u mil. Eura)

Zemlja	Imovina	Depoziti	Krediti	Komitenti	Članovi
Austrija					
Österreichische Raiffeisenbanken	319.663	214.801	222.346	4.000.000	1.700.000
Österreichischer Volksbanken	27.496	21.729	21.251	1.072.639	660.807
Bugarska					
Central Co-operative Bank	3.122	2.775	1.444	1.831.666	6.356
Danska					
Nykredit	215.556	11.428	181.090	1.235.000	992.000

⁴⁴ NCUA Credit Union & Corporate Call Report Data Dostupno na: <https://www.ncua.gov/analysis/credit-union-corporate-call-report-data/industry-glance> [1. kolovoza 2021.]

Finska					
OP Financial Group	147.024	63.998	91.463	3.894.000	2.003.000
Francuska					
Crédit Agricole	2.010.966	855.507	913.496	52.000.000	10.500.000
Crédit Mutuel	930.916	439.636	490.161	34.200.000	8.000.000
BPCE	1.338.064	559.713	693.257	30.000.000	9.000.000
Njemačka					
Co-operative Financial Network	1.384.088	880.398	844.552	30.000.000	18.544.863
Grčka					
Association of Cooperative Banks of Greece	3.158	2.672	2.750	428.692	184.025
Mađarska					
SZHSZ	7.795	4.522	4.170	1.342.552	5.230
Italija					
Federkasse (BCC)	220.557	153.000	128.200	6.000.000	1.333.570
Litva					
LCCU Group	452	396	348	120.550	110.695
Luksemburg					
Banque Raiffeisen	8.912	7.748	6.478	122.547	36.804
Nizozemska					
Rabobank	590.598	417.914 4	416.025	9.500.000	1.900.000
Poljska					
National Union of Co-operative Banks (KZBS)	47.243	32.630	20.667	/	934.591
Portugal					
Credito Agricola	19.362	15.205	10.555	1.684.462	430.572
Rumunjska					
Creditcoop	308	233	221	603.835	658.344
Slovenija					
Dezelna Banka Slovenije d.d.	1.018	889	747	87.977	287
Španjolska					
Unión Nacional de Cooperativas de Crédito	107.165	85.171	61.953	7.064.825	1.574.534
Banco de Crédito Cooperativo (BCC)	47.406	32.167	29.930	3.441.666	1.430.086
Ujedinjeno Kraljevstvo					
Building Societies Association	501.487	351.370	418.508	25.000.000	25.000.000
Ukupno	7.932.356	4.153.902	4.559.612	213.630.411	85.005.764

Izvor: prilagođeno prema European Association of Cooperative Banks (2020), *Key Statistics – Financial indicators 2019*. Dostupno na: http://v3.globalcube.net/clients/eacb/content/medias/key_figures/eacb_tilburg_key_statistics_for_year_2019.pdf [8. kolovoza 2021.]

U tablici 1. su prikazane kooperativne banke po europskim zemljama zajedno sa iznosima depozita, kredita i imovine u mil. eura te brojem članova za svaku pojedinu kooperativnu banku. Navedeni podaci upućuju na iznimnu važnost kooperativnih banaka za europsko područje. Primjerice, kooperativne banke u 2019. godini su prikupile 20% svih depozita na tržištu, a u financiranju malih i srednjih poduzeća u Francuskoj, Nizozemskoj, Austriji, Italiji, Finskoj i Njemačkoj su sudjelovale s 30%.⁴⁵ Iako je ukupan broj kreditnih institucija u EU -u manji je za 29% od 2008. godine⁴⁶, kooperativne banke su poslovale relativno stabilno. Na europskom području poslovalo je 2.683 kooperativnih banaka, s 42.521 podružnica u kojima je bilo više od 705 tisuća stalno zaposlenih.⁴⁷ Kooperativne banke u 2019. godini su prikupile ukupno 4.153.902 mil eura depozita te odobrile 4.559.612 mil. eura kredita, te financijski servisirale 213.630.411 komitenata te imale 85.005.764 članova. Drugim riječima kooperativne banke su kroz proces demutualizacije napustile određene pretpostavke uzajamnih društava poput načela da financijski servisiraju samo svoje članove. Konzistentna u ovom načelu ostala je samo mreža kooperativnih banaka iz Ujedinjenog Kraljevstva koja broji jedan broj komitenata i članova, odnosno za korištenje financijskih usluga nužno je biti članom.

U prikazanoj tablici, Francuska jedina broji tri kooperativne banke, od kojih su dvije klasificirane kao globalno sistemski važne bankama (GSIBs), i to Crédit Agricole te BCPE (Banque Populaire and Caisse d'Épargne). Model kooperativnog bankarstva u Francuskoj izrazito je prihvaćen, a njihove kooperativne banke ostvaruju iznimne rezultate poslovanja. Primjerice, BCPE Group je u 2020. godini ostvario 2,136 mil. eura neto dobiti zbog snažnog porasta bruto operativnog prihoda od 15,8% u četvrtom tromjesečju, navedeno je rezultat razborite politike rezerviranja tijekom 2020.⁴⁸

Tablica 2.: Kreditne unije u Europi u 2019. godini (depoziti, krediti, imovina u tis. USD)

Zemlja	Broj kreditnih unija	Članovi	Depoziti	Krediti	Imovina	Penetracija
Albanija	14	114.480	80.499	74.322	107.393	5,86%
Armenija	1	8.659	/	2.610	28.017	0,43%
Estonija	19	15.010	173.199	172.421	181.943	1,78%
Velika Britanija	437	1.892.945	3.800.182	2.172.227	4.562.613	4,48%
Irska	318	3.700.000	17.023.595	5.786.516	2.303.370	115,86%
Latvija	35	18.448	4.413	28.229	37.280	1,52%

⁴⁵ European Association of Cooperative Banks (2019), *Last key figures on the sector*.

⁴⁶ EBF (2020), *Banking in Europe: EBF Facts & Figures 2019*.

⁴⁷ European Association of Cooperative Banks (2019), *Last key figures on the sector*.

⁴⁸ BPCE (2021), *službeni podaci*.

Litva	65	161.255	1.009.228	712.808	1.079.347	8,94%
Sjeverna Makedonija	1	11.184	3.600	4.631	5.558	0,77%
Moldavija	235	135.512	35.890	54.897	62.397	7,07%
Nizozemska	18	800	8.989	8.426	9.551	0,01%
Poljska	25	1.402.005	2.362.003	1.747.778	2.455.998	5,54%
Rumunjska	24	96.400	97.711	88.388	110.492	0,76%
Rusija	400	320.340	/	/	364.802	0,33%
Turska	1625	809.725	175.960	1.465.128	4.908.669	1,45%
Ukrajina	337	456.941	66.408	96.376	105.634	1,53%
Ukupno članice EU	1581	7.939.227	23.592.884	10.135.673	28.169.269	14,75%
Ukupno ostale zemlje	1993	1.248.879	1.314.982	2.346.424	6.232.656	4,21%
Ukupno Europa	3574	9.188.106	24.907.867	12.482.097	34.401.925	10,53%

Izvor: prilagođeno prema World Council of Credit Unions, (2020), *Statistical Report 2019*, str. 4 Dostupno na: https://www.woccu.org/documents/2019_Statistical_Report [8. kolovoza 2021]

Iako kooperativno bankarstvo čini okosnicu uzajamnih kreditnih institucija u Europi, na području Europe posluje i značajan broj kreditnih unija kao još jedne vrste uzajamnih kreditnih institucija. U tablici 2. prikazan je broj kreditnih unija po zemljama u kojima one posluju u 2019. godini. zajedno s brojem članova i penetracijom, te veličinom depozita, kredita i imovine u tis. USD. Kreditne unije koncentriranije su u zemljama koje nisu članice Europske unije, a po broju kreditnih unija prednjači Turska s čak 1.625 kreditnih unija na svojem području. Drugim riječima, od prikazanih 16 zemalja, njih 7 su članice Europske unije i najviše kreditnih unija broji Irska, njih 318. Također, Irska broji najveći broj članova u kreditnim unijama, čak 3.700.000 članova s iznimno viskom penetracijom od 115,86%. Penetracija prikazuje udio članova kreditne unije u radno aktivnom stanovništvu, u rasponu godina od 15 do 65, što znači da Irska broji više članova kreditnih unija nego radno sposobnih stanovnika. Ovakva visoka penetracija u Irskoj dokazuje prihvaćenost kreditnih unija, te spremnost ljudi na udruživanje kada ostvaruju zajednički interes.

Na području Europe kreditne unije su u 2019. godini prikupile 24.907.867 tis. USD depozita, odobrile kredite u iznosu od 12.482.097 tis. USD te raspolagale imovinom od 34.401.925. Ukupno na području Europe članom neke kreditne unije bilo je 9.188.106, odnosno svaki deseti radno sposobni stanovnik Europe bio je član kreditne unije.

3.3 Uzajamne kreditne institucije u Republici Hrvatskoj

Uzajamne kreditne institucije u Republici Hrvatskoj prvotno su bile osnivane i regulirane kao štedno–kreditne zadruge, a model štedno – kreditnih zadruga izabran je nakon mnogih rasprava

i analiza modela u svijetu. Početkom 20. stoljeća, u Hrvatskoj je djelovalo 1.511 štedno-kreditnih zadruga s oko 250.000 članova.⁴⁹ Broj štedno-kreditnih zadruga s vremenom je padao, a prema Zakonu o štednim kreditnim organizacijama iz 1989. godine, u Hrvatskoj je osnovano oko 420 različitih štedno- kreditnih zadruga i službi koje su se do kraja 1998. godine bile dužne organizirati i uskladiti svoje poslovanje s novom regulativom, te od Ministarstva financija zatražiti odobrenje za rad, takav zahtjev je podnijelo 186 štedno- kreditnih zadruga, a njih 105 je dobilo odobrenje.⁵⁰ Do kraja 2002. broj zadruga porastao je na 118.⁵¹ Kraj 20. stoljeća početak 21. stoljeća u Republici Hrvatskoj obilježilo je niz reformi bankovnog sustava te liberalizacija i modernizacija cjelokupnog bankovnog sustava koji je patio od ustaljenih modela planske ekonomije, a prateći isto reforme su se događale i na području uzajamnih društava. Ukupna aktiva štedno - kreditnih zadruga 2002. godine predstavljala je samo 0,6% aktive bankovnog sektora, a prosječna aktiva po instituciji iznosila je svega 9,3 milijuna kuna, okupljale su 60.000 članova, a krajem 2003. oko 70.000 što predstavlja približno 3% ukupne ekonomski aktivne populacije u Hrvatskoj.⁵² U tome smislu, proces prilagodbe ukupnih financija započeo je upravo s reformama bankovnih sustava.⁵³

Preoblikovanje štedno-kreditnih zadruga u kreditne unije u Republici Hrvatskoj izvršeno je temeljem Zakona o kreditnim unijama koji je stupio na snagu 1. siječnja 2007. godine, čime je istovremeno započet i proces usklađivanja poslovanja postojećih štedno-kreditnih zadruga s pravnom stečevinom EU.⁵⁴ Od tada umjesto štedno-kreditnih zadruga oblik uzajamnog društva koji je moguće osnivati u Republici Hrvatskoj jesu kreditne unije. Ujedno, kreditne unije su jedine kreditne institucije u Republici Hrvatskoj koje posluju na načelima uzajamnosti. Osnivanje, poslovanje, nadzor i gašenje kreditnih unija u Republici Hrvatskoj definirano je Zakonom o kreditnim unijama. Kreditne unije kao jedini oblik uzajamnih društava koji egzistira u Republici Hrvatskoj predstavljaju financijske institucije sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koje su od Hrvatske narodne banke dobile odobrenje za rad te mogu primati novčane depozite i odobravati kredite, ali samo svojim članovima i u domaćoj valute. Kreditnu uniju može

⁴⁹ Hrvatska udruga kreditnih unija (2012) *Kreditne unije u Republici Hrvatskoj: osvrt na tržišni položaj u svijetu i Europskoj uniji, legislativa i smjernice razvoj*, str.4

⁵⁰ Leko, V., Stojanović, A. (2005), *Neprofitne uzajamne štedne institucije*, Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 151

⁵¹ Ibid., str. 135

⁵² Ibid., str. 152

⁵³ Stojanović, A. (2005), *Uzroci i posljedice vlasničkog restrukturiranja banaka u zemljama Srednje i Istočne Europe*. Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 212

⁵⁴ Hrvatska udruga kreditnih unija (2012) *Kreditne unije u Republici Hrvatskoj: osvrt na tržišni položaj u svijetu i Europskoj uniji, legislativa i smjernice razvoj*, str.4

osnovati 30 poslovno sposobnih fizičkih osoba pri čemu su dužne uplatiti minimalni iznos temeljnog kapitala od 500.000 HRK. Specifičnost kreditne unije u odnosu na druge kreditne institucije jest da se u nju učlanjuju pojedinci koji dijele zajednički interes. Zajednički interes najčešće se očituje u istom zanimanju, profesiji ili žive na istom teritoriju.

Kreditna unija smije obavljati djelatnost koja obuhvaća samo sljedeće poslove:

- primati novčane depozite članova kreditne unije u domaćoj valuti,
- odobravati kredite članovima kreditne unije u domaćoj valuti,
- obavljati mjenjačke poslove za članove kreditne unije,
- dodjeljivati novčanu pomoć članovima kreditne unije,
- davati jamstva za obveze članova kreditne unije u domaćoj valuti.

Mjenjačke poslove iz stavka 1. točke 3. ovoga članka kreditna unija dužna je obavljati sukladno uvjetima i načinu utvrđenim propisima kojima se uređuje poslovanje ovlaštenih mjenjača.⁵⁵ Navedeni poslovi slične poslovima koje obavljaju poslovne banke uz temeljnu razliku što kreditne unije usluge pružaju samo svojim članovima. Poslovanje kreditnih unija regulira i nadzire Hrvatska narodna banka, dok je prije spomenutih reformi poslovanje štedno-kreditnih zadruga bilo regulirano od strane Ministarstva financija.

U 2019. godini u Republici Hrvatskoj je poslovalo 20 kreditnih unija s 44.402 člana koje su zajedno imale depozite u iznosu 419 mil. HRK, odobrene kredite u iznosu od 427 mil. HRK, te ukupnu imovinu u iznosu od 515 mil. HRK dok je penetracija iznosila 1,69.⁵⁶ Prema navedenim podacima, prosječna aktiva po kreditnoj uniji iznosi tek 25,75 milijuna kuna a okupljaju manje članova nego već spomenute 2002. i 2003. godine. Prosječan broj članova po kreditnoj uniji bio je 2.220,1 član po kreditnoj uniji, a jednako kao i tada zauzimaju mali udio na tržištu.

Tablica 3.: Popis kreditnih unija u Republici Hrvatskoj u 2021. godini

Redni broj	Naziv kreditne unije	Sjedište kreditne unije
1.	ABC kreditna unija	Sisak
2.	Kreditna unija Apoen	Valpovo
3.	Kreditna unija Dukat	Viškovo
4.	Kreditna unija Euro	
5.	Kreditna unija Fedelta	Split

⁵⁵ Narodne novine (2006) *Zakon o kreditnim unijama* Narodne novine d.d., 141.

⁵⁶ World Council of Credit Unions, (2020), *Statistical Report 2019*, str. 4

6.	Kreditna unija Gama	Zagreb
7.	Kreditna unija Jamstvo	Županja
8.	Kreditna unija Libertina	Čakovec
9.	Kreditna unija Marjan	Split
10.	Kreditna unija Noa	Osijek
11.	Kreditna unija Sjenica	Čakovec
12.	Kreditna unija Zagreb	Zagreb
13.	Sindikalna štedno-kreditna unija	Zagreb
14.	Štednokred kreditna unija	Zagreb
15.	Vrbovečka kreditna unija	Vrbovec
16.	Zagorska kreditna unija	Zabok
17.	Zanatska kreditna unija	Križevci

Izvor: izrada autora prema Hrvatska narodna banka (2021.) *Popis kreditnih unija* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/kreditne-unije> [7. kolovoza 2021.]

U 2021. godini na području Republike Hrvatske posluje tek 17 kreditnih unija, koje su kao što se vidi iz tablice 3. regionalno vrlo nejednako raspoređene, tek Zagreb broji četiri kreditne unije što je očekivano zbog statusa glavnog grada.

Tablica 4.: Popis kreditnih unija u stečaju i likvidaciji u Republici Hrvatskoj u 2021. godini

Redni broj	Naziv kreditne unije	Sjedište kreditne unije	Datum otvaranja stečaja/likvidacije
Kreditne unije u stečaju			
1.	Kreditna unija Deponent	Zagreb	3. 11. 2020.
2.	BRA-MA kreditna unija	Split	30. 4. 2018.
3.	Brod na Savi kreditna unija	Slavonski Brod	21. 9. 2016.
Kreditne unije u likvidaciji			
1.	Bjelovarska kreditna unija	Bjelovar	21.10.2020.
2.	Fidus kreditna unija	Đakovo	30. 9. 2020.
3.	Kreditna unija Krajcar	Županja	1. 1. 2020.
4.	Eurokred, kreditna unija umirovljenika	Zagreb	30. 3. 2017.
5.	Kreditna unija Duga-kredit	Osijek	31. 5. 2016.
6.	Kreditna unija Konavle	Dubrovnik	31. 12. 2015.
7.	Seljačka sloga kreditna unija	Županja	13. 5. 2010.
8.	Kreditna unija Dyas	Osijek	31. 3. 2010.
9.	CBB kreditna unija	Varaždin	19. 1. 2010.
10.	Kreditna unija Kaptol	Zagreb	12. 1. 2010.
11.	EURO-KAT kreditna unija	Zagreb	21. 12. 2009.

Izvor: prilagođeno prema Hrvatska narodna banka (2021.) *Popis kreditnih unija* Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/kreditne-unije> [7. kolovoza 2021.]

Ukoliko analiziramo prikazane tablice 3. i 4. zajedno tada se može primijetiti povećana koncentraciju kreditnih unija na području glavnog grada Zagreba, ali i na području grada Županje na kojem su poslovale čak tri kreditne unije. Tablica 4. prikazuje kreditne unije u

stečaju i likvidaciji na području Republike Hrvatske u 2021. godini, odnosno prikazuje sve kreditne unije koje su u procesu namirivanja vjerovnika i gašenja tvrtke s konačnim brisanjem iz sudskog registra. Drugim riječima, u stečaju ili likvidaciji na području Republike Hrvatske u 2021. godini bilo je 14 kreditnih unija što je skoro jednako broju kreditnih unija koje uredno posluju (17). Navedeno zapravo ukazuje na loše stanje na tržištu kreditnih unija u Republici Hrvatskoj.

Loše stanje na tržištu kreditnih unija u Republici Hrvatskoj može se pripisati nizu kritika i nedostataka koji su djelom naslijeđeni iz prijašnjeg Zakona o štedno - kreditnim zadrugama, a proteže se sve do danas jer neke odrednice poslovanja kreditnih unija su zanemarene ili pak nisu konkretizirane, a neke su čak u suprotnosti s načelima koja su karakteristična za ovaj tip institucija u svijetu. Najznačajniji nedostaci:

- Štedni ulozi članova nisu osigurani. Iako uredba o solidarnoj odgovornosti članova za ukupne štedne uloge ispunjava osnovno načelo uzajamnosti, teško je za očekivati da će velik broj mogućih članova nakon brojnih likvidacija puno većih banaka i štedionica imati povjerenja u male, neosigurane štedne depozitne institucije. Osim toga, u većini razvijenih zemalja provodi se osiguranje štednih uloga i ovim institucijama. U Hrvatskoj bi te poslove bez većih problema mogla preuzeti Državna agencija za osiguranje štednih uloga, koja iste poslove obavlja za banke.
- Kreditne unije trebale bi biti neprofitne institucije, ali u praksi one to nisu. Zakon im je izričito nametnuo poštivanje načela uzajamne pomoći, likvidnosti i sigurnosti poslovanja, a ne spominje načelo profitabilnosti, ali kako njezini članovi sudjeluju u raspodjeli dobiti proporcionalno uplaćenim zadružnim udjelima, unije se ponašaju kao profitne institucije što je protivno njihovoj prirodi i predviđenoj ulozi u financijskom sustavu.
- Kreditne unije povezuju se u udruženja čija im središnja tijela pomažu u održavanju likvidnosti pružanjem investicijskih servisa i međukreditiranjem, djeluju kao posrednici među kreditnim unijama, posreduju u platnom prometu, vode sustave obračuna itd. Kreditne unije u republici Hrvatskoj još se nisu povezale na sličan način.
- Zakon o kreditnim unijama ne propisuje minimalni ulog za stjecanje statusa člana i prava na kredit, što u praksi često rezultira neprihvatljivim vlasničko – dužničkim odnosima. Naime, građani često u svrhu stjecanja člana pristupaju kreditnim unijama tek formalnom uplatom simboličnog iznosa neposredno prije podnošenja zahtjeva za

kredit. Tako brojnost članstva zapravo prikriva profitnu prirodu mnogih kreditnih unija u vlasništvu uskog kruga, najčešće obiteljski povezanih članova – stvarnih vlasnika.

- Kao što je više puta naglašavano, ove financijske institucije osnivaju se da bi jasno definiranoj kategoriji građana s nižim prihodima pružile jeftin i lako dostupan financijski servis, koje im drugi ne pružaju na zadovoljavajući način. Kamatne stope koje su štedno – kreditne zadruge u Hrvatskoj zaračunavale na odobrene kredite bile su izrazito visoke. Zaračunavanje visokih aktivnih kamatnih stopa nije bilo protivno zakonu, ali tadašnje zadruge na ovaj način nisu slijedile osnovna načela štednog zadugarstva.
- Neodgovoran odnos spram cjelokupnog sustava kreditnih unija u Hrvatskoj očituje se u mnogim propustima u regulativi i potpunom izostanku bilo kakvog oblika njihove promocije, izobrazbe i upoznavanja javnosti s njihovim poslovanjem. Npr. svuda u svijetu uobičajene informacije (broj institucija i članova, veličina aktive, depozita, odobrenih kredita itd.) u javno dostupnim službenim izvješćima Hrvatske narodne banke, nisu uopće sadržane.⁵⁷

Navedene kritike i nedostaci na tržištu kreditnih unija u Republici Hrvatskoj uočeni su još 2005. godine, a tek dio nedostataka vremenom je ispravljen, pa je tako središnja banka odnosno, Hrvatska narodna banka preuzela nadzor i kontrolu kreditnih unija te na taj način pod kontrolu stavila depozitnu kreaciju novca kreditnih unija koja je prije ostajala izvan sustava nadzora. Ovakav sustav kontrole bio je priželjkivani iskorak ukoliko istaknemo kako Hrvatska narodna banka jedina primjenjuje i poznaje sve potrebne metode kontrole i nadzora depozitnih institucija. No, većina uočenih kritika i nedostataka nije korigirana iako je jasno upućivano na njih od ekonomskih stručnjaka. Navedeno svjedoči inertnosti regulatora i svih tijela koju sudjeluju u formiranju zakona i ostalih pravilnika kojima se određuje poslovanje kreditnih unija na hrvatskom tržištu.

⁵⁷ Leko, V., Stojanović, A. (2005), *Neprofitne uzajamne štedne institucije*, Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 149-151

4. Potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom

4.1 Predmet, cilj i metodologija istraživanja

Predmet ovog istraživanja bio je potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom dok je osnovni istraživački cilj bio istražiti potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog, točnije poljoprivredne kreditne unije kojoj bi članovi bili vlasnici i članovi poljoprivrednih gospodarstava (PG-ova) s područja grada Jastrebarskog. Konačni nalazi istraživanja trebali bi iznijeti zaključke o primjenjivosti poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog te postoji li interes za osnivanje takve kreditne unije od strane potencijalnih članova iste. Ispitanici su bili potencijalni članovi kreditne unije koji dijele dvojaki zajednički interes, i to istu profesiju te dolaze s istog područja.

Za istraživanje koristili su se primarni izvori koji su rezultirali primarnim podacima. Postoje tri vrste primarnih istraživanja: nacrt ankete, nacrt promatranja i nacrt pokusa (eksperimenta).⁵⁸ Za ovo istraživanje korišten je nacrt ankete, odnosno ispitanicima su bili ponuđeni anketni upitnici. Uzorak ispitanika bio je namjeran, drugim riječima prema planu uzorka koji je skup pravila i postupaka određenog načina izbora uzorka iz populacije⁵⁹ definirani su kriteriji tko će biti ispitanikom za potrebe istraživanja. Pa tako ispitanicima su mogli biti samo vlasnici ili članovi obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja u popisu djelatnosti imaju vinogradarstvo i vinarstvo te dolaze s područja grada Jastrebarskog. Kriteriji za izbor uzorka iz populacije su bili strogo definirani što je rezultiralo relativno malim uzorkom te se to može istaknuti kao nedostatak provedenog istraživanja. Istraživanje je provedeno na 38 ispitanika, a anketni upitnik je priložen radu.

Istraživanje je provedeno tijekom rujna 2021. godine. Ispitanici su istraživanju pristupili potpuno dobrovoljno te im je bila omogućena potpuna anonimnost u davanju odgovora, a fokus se stavio na dobivanje sažetih, detaljnih i kvalitetnih informacija o predmetu istraživanja. Dobiveni podaci korišteni su isključivo za potrebe pisanja diplomskog rada. Interpretacija i analiza podataka učinjene su skupno za sve ispitanike kako bi se dobile informacije o potencijalu osnivanja poljoprivredne kreditne unije.

⁵⁸ Bahovec, V. & Erjavec, N. (ur.) (2015) *Statistika*. Zagreb. Element d.o.o, str. 4

⁵⁹ Ibid., str. 240

4.2 Karakteristike područja i djelatnosti

Grad Jastrebarsko smješten je u jugozapadnom dijelu Zagrebačke županije. Sa svoje južne strane graniči sa Karlovačkom županijom, na sjeveru sa gradom Samoborom, na zapadu s općinom Krašić, te na istoku s općinama Pisarovina i Klinča Selo. Područje grada Jastrebarskog zauzima površinu od 229 km², što predstavlja 7,4% površine Zagrebačke županije.⁶⁰ Grad Jastrebarsko broji 58 prigradskih naselja s ukupno 15.866 stanovnika. Promatrajući dobnu strukturu stanovništva na području grada Jastrebarskog vidljiva je dominacija radno sposobnog stanovništva u dobi od 15-64 godine starosti s udjelom od 66,03% u ukupnom broju stanovnika, dok prema spolnoj strukturu stanovništva na području grada Jastrebarskog udio ženske i muške populacije je uravnotežen, udio ženske populacije u ukupnom broju stanovnika grada Jastrebarskog iznosi 52,18%, dok je muškaraca 47,82%.⁶¹

Ono što karakterizira područje grada Jastrebarskog jest i izuzetna prometna povezanost koja se ogleda u blizini autoceste, željezničkog kolodvora te je smješteno na ruti svih važnih europskih prometnica od kojih se ističe da je dio Pyhrnske autoceste, te poveznica za Zapadnu Europu. Uz to, grad Jastrebarsko je državnom cestom D1 povezan s Karlovcem i glavnim gradom Zagrebom. Činjenica blizine glavnog grada predstavlja značajnu prednost za grad Jastrebarskog zbog administrativnih, društvenih, obrazovnih i drugih razloga.

Grad Jastrebarsko dio je Zagrebačke županije kao regionalne jedinice samouprave koja je smještena u središnjem dijelu Republike Hrvatske te prema NUTS kvalifikaciji pripada regiji Kontinentalna Hrvatska. Područje županije je prstenasto, s istočne, južne i zapadne strane okružuje glavni grad Republike Hrvatske, Zagreb. Upravo zbog toga poznato je kao zagrebački prsten. Na sjeveru Zagrebačka županija graniči s Krapinsko-zagorskom, Varaždinskom i Koprivničko-križevačkom županijom, na jugozapadu s Karlovačkom županijom, na jugu sa Sisačko-moslavačkom, a na istoku s Bjelovarsko-bilogorskom županijom. Dio sjeverozapadne granice Zagrebačke županije ujedno je i državna granica Republike Hrvatske s Republikom Slovenijom. Površinom od 3.078 km² županija je šesta po veličini te zauzima 5,44% ukupne površine Republike Hrvatske.⁶²

Poljoprivreda na području grada Jastrebarskog predstavlja važnu gospodarsku granu budući da poljoprivredna zemljišta zauzimaju oko 55% površine grada Jastrebarskog, a posebno je

⁶⁰ Grad Jastrebarsko (2016) *Službeni vjesnik grada Jastrebarskog* broj 6. godina XLIX 15. srpnja 2016., str. 351

⁶¹ DZS (2013.) *Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2011.* Zagreb Dostupno na:

<https://www.dzs.hr/> [12. kolovoza 2021.]

⁶² Grad Jastrebarsko (2016) *Službeni vjesnik grada Jastrebarskog* broj 6. godina XLIX 15. srpnja 2016., str. 351

razvijeno vinogradarstvo s vinarstvom, posljednjih godina manje je zastupljeno stočarstvo s ratarstvom (proizvodnja kvalitetne stočne hrane), te voćarstvo.⁶³ Zbog povoljnih klimatskih uvjeta i plodnog zemljišta vinogradarstvo na području grada Jastrebarskog donosi značajne rezultate. Tu se nalaze brojni vinogradi zasađeni kvalitetnim sortama, a predstavljaju garanciju za uspjeh u proizvodnji kvalitetnih vina i pjenušaca. Po površini dominiraju vinske sorte poput rajnskog rizlinga, chardonaya, sauvignona, silvanca zelenog, graševine, portugisca, crnog pinota⁶⁴

Tablica 5.: Prikaz poljoprivrednih gospodarstava po prigradskim naseljima u gradu Jastrebarskom na 31.12.2019.

Prigradsko naselje	Broj PG	Broj ARKOD parcela	Površina (ha)
Belčići	7	54	12,28
Brebrovac	7	61	15,61
Brezari	4	47	9,41
Breznik Plešivički	16	158	33,83
Bukovac Svetojanski	8	54	13,42
Celine	8	69	16,45
Crna Mlaka	1	1	0,58
Cvetković	60	698	373,28
Čabdin	8	58	16,66
Čeglje	33	535	133,10
Črnilovec	7	61	15,13
Dolanjski Jarak	6	57	12,32
Domagović	36	178	213,37
Donja Reka	24	216	97,91
Donji Desinec	66	444	145,00
Draga Svetojanska	11	110	37,28
Dragovanščak	6	67	11,77
Goljak	3	26	5,86
Gorica Svetojanska	12	78	16,56
Gornja Kupčina	28	634	240,87
Gornja Reka	28	262	65,89
Gornji Desinec	45	427	125,81
Grabarak	1	6	0,56
Guci Draganički	21	207	47,02
Hrastje Plešivičko	15	135	44,33
Hrašća	8	71	14,55
Ivančići	15	98	17,99
Izimje	15	301	348,35

⁶³ Grad Jastrebarsko (2016) *Službeni vjesnik grada Jastrebarskog* broj 6. godina XLIX 15. srpnja 2016., str. 364

⁶⁴ *Ibid.*, str. 365

Jastrebarsko	141	777	312,66
Jurjevčani	12	80	20,59
Kupeć Dol	10	91	20,92
Lokošin Dol	8	74	20,60
Malunje	23	152	48,05
Miladini	8	34	10,83
Novaki Petrovinski	9	184	85,48
Orešje Okičko	3	17	5,69
Pavlovčani	28	228	62,32
Pesak	1	9	1,50
Petrovina	30	353	116,19
Plešivica	51	360	78,98
Prhoć	33	310	100,34
Prilipje	32	215	43,52
Prodin Dol	8	70	12,44
Rastoki	9	85	22,55
Redovje	3	31	8,91
Slavetić	4	23	20,58
Srednjak	5	63	16,19
Stankovo	42	447	127,19
Toplice	5	50	7,37
Vlaškovec	13	97	22,05
Volavje	27	257	87,77
Vranov Dol	12	85	14,06
Vukšin Šipak	15	213	81,69
Zdihovo	16	100	24,53
Ukupno	1047	9518	3458,17

Izvor: prilagođeno prema APPRRR (2019) *Prikaz broja, površine ARKOD-a i broja PG-a s obzirom na veličinu i sjedište PG-a 31.12.2019.* Dostupno na: <https://www.apprrr.hr/arkod/> [12. kolovoza 2021.]

U tablici 5. prikazana su poljoprivredna gospodarstva po prigradskim naseljima u gradu Jastrebarskom na 31.12.2019. godine. Broj registriranih poljoprivrednih gospodarstava u Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju u 2019 godini iznosio 1047, sa ukupnom 9518 registriranih ARKOD parcela koje su se prostirale na 3458 hektara. No, važno je naglasiti kako u poljoprivrednoj djelatnosti na području grada Jastrebarskog prevladavaju mala poljoprivredna gospodarstva na kojima se poljoprivredna proizvodnja uglavnom odvija na površinama od 2-3 hektara. Mala poljoprivredna gospodarstva nemaju odgovarajuća sredstva za proizvodnju (oprema, skladišta, silosi, hladnjače, prerađivački kapaciteti i sl.), koja su pojedinom poljoprivredniku preskupa za nabavu ili izgradnju.⁶⁵ Iz tog razloga uglavnom proizvode za vlastite potrebe, dok su manje količine namijenjene tržištu. Tek 16

⁶⁵ Grad Jastrebarsko (2016) *Službeni vjesnik grada Jastrebarskog* broj 6. godina XLIX 15. srpnja 2016., str. 364

poljoprivrednih gospodarstava organizirano je na način da im je poljoprivredna proizvodnja osnovna i jedina djelatnost, što znači da je povećan obim proizvodnje koji je isključivo usmjeren na tržište. Ta gospodarstva obrađuju i veće površine (21-1.500 ha).

Navedeno predstavlja dobru bazu za osnivanje poljoprivredne kreditne unije s članovima vlasnicima i članovima poljoprivrednih gospodarstava kojima je djelatnost vinogradarstvo i vinarstvo ukoliko uvažimo činjenicu da većina poljoprivrednih gospodarstava na području grada Jastrebarskog obrađuje vinograde i proizvodi vino. Dodatno, i mala veličina poljoprivrednih gospodarstava upućuje na potencijalnu potrebu za dodatnim financijskim sredstvima koja bi članovima mogli potražiti u poljoprivrednoj kreditnoj uniji na području njihovog grada.

Grad Jastrebarsko prepoznao je vinogradarstvo i vinarstvo kao stratešku komponentu poljoprivredne proizvodnje što svjedoče brojni programi i ulaganja. Kako bi se pridonijelo razvoju vinogradarstva i vinarstva. Gradsko vijeće Grada Jastrebarskog je 2004. godine usvojilo Program razvoja vinogradarstva i vinarstva čiji je glavni cilj osuvremenjivanje postojeće proizvodnje i stanja u toj djelatnosti u cjelini, navedenim programom omogućilo se sufinanciranje nabave loznih cijepova s ciljem podizanja novih nasada.⁶⁶ Iako Grad pokazuje inicijativu oko razvoja ove poljoprivredne djelatnosti ona je tek parcijalna jer osigurava sredstva za početnu fazu u vinogradarstvu dok je zanemaren cjelokupni proces do dobivanja gotovog proizvoda i plasmana na tržište. Upravo ovu prazninu mogla bi ispuniti poljoprivredna kreditna unija na području grada.

Uz poljoprivredu važno je gledati i širu sliku koju ona pruža. Upravo to prepoznato je u Jastrebarskom gdje se uspješno spaja poljoprivreda i turizam, odnosno sve više se radi na razvijanju ruralnog turizma. Na području grada Jastrebarskog turizam se bazira na prirodnim i kulturnim znamenitostima, njihovoj očuvanosti i atraktivnosti, na vinogradarstvu i vinarstvu, te na potencijalima za seoski i športski, lovni i ribolovni turizam.⁶⁷ Tome svjedoči i Vinska cesta koja mami mnoge turiste u obiteljska poljoprivredna gospodarstva i na taj način pomaže poljoprivrednicima da prosperiraju.

S druge pak strane, zbog svojih specifičnosti poljoprivreda se smatra rizičnom. U usporedbi s ostalim gospodarskim djelatnostima, poljoprivreda je izložena relativno većim rizicima.⁶⁸

⁶⁶ Grad Jastrebarsko (2016) *Službeni vjesnik grada Jastrebarskog* broj 6. godina XLIX 15. srpnja 2016., str. 366

⁶⁷ Ibid., str. 370

⁶⁸ Stojanović, A. & Leko, V. (ur.) (2011) *Modeli financiranja namjena koje sadrže javni interes*. Zagreb, Grafitt-Gabrijel d.o.o., str. 111

Rizici se prije svega očituju u vremenskim uvjetima te nizu drugih faktora o kojima ovisi uspješnost berbe. Kako su ulaganja u poljoprivredu rizičnija u usporedbi s ulaganjima u druge djelatnosti, privatni kapital ne pruža dostatnu potporu poljoprivredi.⁶⁹ Najčešće je poljoprivreda poticana i financirana od strane države zbog izostanka privatnog kapitala, no kreditne unije kao uzajamna društva koja odstupaju od imperativa maksimizacije dobiti se čine kao potencijalno rješenje u slučaju okupljanja dovoljnog broja članova.

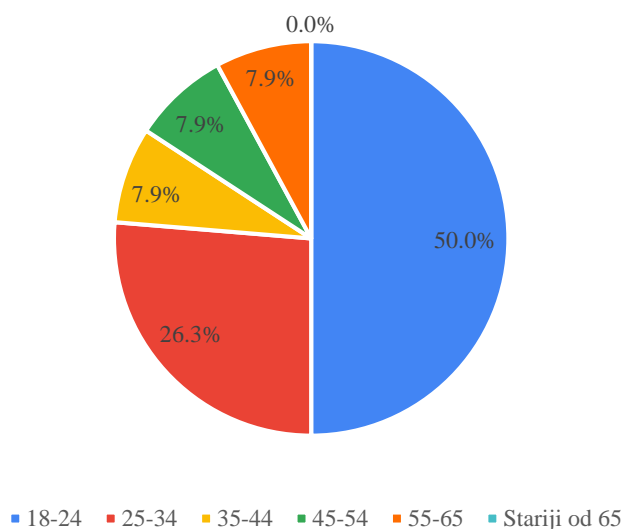
Prema navedenim podacima u prethodnoj cjelini jasno je kako grad Jastrebarsko ima dobru bazu za osnivanje poljoprivredne kreditne unije na svojem području. Navedenom treba dodati kako na području grada Jastrebarskog ali i na području cijele Zagrebačke županije ne postoji ni jedna kreditna unija koja trenutno posluje što je vidljivo iz već analizirane tablice 3.. Drugim riječima, u slučaju osnutka poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog bila bi jedina takva uzajamna institucija na gradskom ali i županijskom području.

4.3 Statističko istraživanje mogućnosti osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom

Za potrebe pisanja rada tijekom rujna 2021. godine provedeno je istraživanje čiji ispitanici su bili vlasnici i članovi poljoprivrednih gospodarstava koji se u svojoj djelatnosti bave vinarstvom i vinogradarstvom te dolaze s područja grada Jastrebarskog. Uzorak ispitanika bio je strogo definiran jer cilj istraživanja je bio utvrditi postoji li potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije među ispitanicima. Ispitanici su prije ispunjavanja upitnika ukratko bili upoznati s time što su kreditne unije i na koji način posluju kako bi dobiveni podaci bili što kvalitetniji.

⁶⁹ Stojanović, A. & Leko, V. (ur.) (2011) *Modeli financiranja namjena koje sadrže javni interes*. Zagreb, Grafit-Gabrijel d.o.o., str. 110

Grafikon 4.: Dobna struktura ispitanika

Izvor: izrada autora

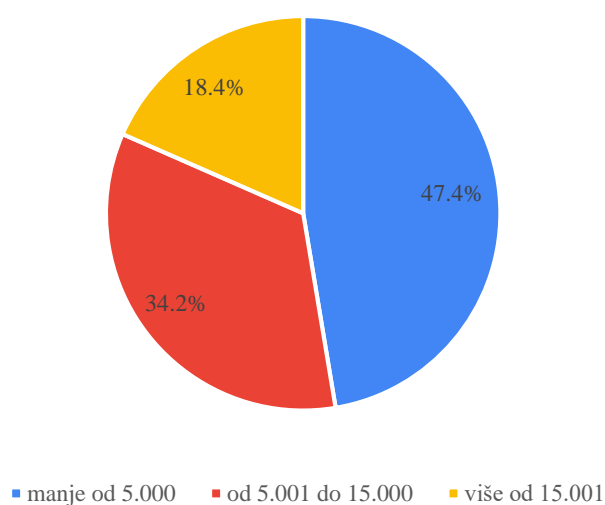
Iz grafikona 4. vidljivo je da od 38 ispitanika najviše je bilo onih najmlađih, pa je tako u skupini od 18 do 34 godine bilo njih 19 odnosno 50%. Dobiveni rezultati ukazuju kako je mnogo mladih na području grada Jastrebarskog uključeno u rad poljoprivrednih gospodarstava što čini nastavak poslovanja poljoprivrednih gospodarstava u budućnosti izglednijim.

Ostale karakteristike ispitanika koje su analizirane u skupini demografskih podataka su spolna struktura, razina obrazovanja i svojstvo ispitanika u poljoprivrednom gospodarstvu. Spolna struktura ispitanika ukazuje na veću zastupljenost muškaraca, od ukupno 38 ispitanika njih 23 odnosno 63,2% je bilo muškog spola. Od ukupnog uzorka ispitanika njih 22 odnosno 57,9% bilo je srednjoškolski obrazovano dok je visoko obrazovano bilo 16 ispitanika odnosno 42,1% ispitanika. Od ukupnog broja ispitanika njih 71,1% je bilo članom obiteljskog gospodarstva, a tek 28,9% vlasnikom što je očekivano jer prosječno na jednog vlasnika poljoprivrednog gospodarstva dolazi tri člana ukoliko pretpostavimo da su četveročlane obitelji najčešće zastupljene.

U sklopu demografskih i općih podataka od ispitanika je traženo da iskažu veličinu svojeg obiteljskog gospodarstva, veličina je iskazivana u broju komada vinove loze koja se obrađuje na obiteljskom gospodarstvu. Relevantna mjera za ocjenjivanje veličine poljoprivrednog gospodarstva već duže vrijeme jest ekonomska veličina (EV) poljoprivrednog gospodarstva, ona predstavlja zbroj vrijednosti sve proizvodnje na poljoprivrednom gospodarstvu i prednost joj je jednostavnost izračuna jer je najčešće dostupna u digitalnom obliku. Ekonomska veličina

relevantna je mjera i kod prijave na sve vrste natječaja i poticaja. No, za potrebe rada u obzir za razlikovanje veličine gospodarstva uzet je broj komada vinove loze. Ispitanici su se tako mogli svrstati u tri kategorije od kojih je prva do 5.000 komada vinove loze i predstavlja male poljoprivrednike, u drugoj kategoriji su gospodarstva koja obrađuju od 5.0001 do 15.000 komada i predstavlja srednje poljoprivrednike, dok u posljednjoj, trećoj kategoriji su veliki poljoprivrednici koji obrađuju više od 15.001 komada vinove loze. Navedena struktura vidljiva je u grafikonu 5.

Grafikon 5.: Struktura poljoprivrednih gospodarstva po veličini (u komadima vinove loze)

Izvor: izrada autora

Iz grafikona 5. vidljivo je kako je najveći broj najmanjih gospodarstava i to čak njih 18, u relativnom iznosu 47,4%. Srednjih poljoprivrednih gospodarstava je 13 odnosno 34,2%, dok na velika gospodarstva otpada 18,4% a u uzorku ispitanih bilo je gospodarstava. Podaci dobiveni istraživanjem poklapaju se s već navedenim i prikazanim podacima u tablici 5. koji prikazuju broj upisanih poljoprivrednih gospodarstava kod Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju u 2019. godini. Iz navedenog se može zaključiti kako u djelatnosti vinarstva i vinogradarstva na području grada Jastrebarskog prevladavaju mala poljoprivredna gospodarstva na kojima se poljoprivredna proizvodnja temelji na količinama manjim od 5.000 komada vinove loze, a tek nekolicina poljoprivrednih gospodarstava organizirano je na način da im je vinarstvo i vinogradarstvo osnovna i jedina djelatnost, što znači da je povećan obim proizvodnje koji je isključivo usmjeren na tržište.

Anketni upitnik uz demografske podatke ispitanika i opće podatke o poljoprivrednom gospodarstvu sadržavao je i pitanja koja su se odnosila na stavove ispitanika o specifičnostima

poljoprivredne djelatnosti u ovom slučaju vinarstva i podrumarstva te pitanja koja se odnose na kreditne unije. Anketni upitnik bio je osmišljen u formi ljevkica odnosno pitanja su bila postavljena na način da su prvo postavljena opća, šire definirana pitanja, a zatim ona specifičnija s preciznim odgovorima.

U prvom djelu anketnog upitnika pred ispitanike je bilo stavljeno sedam tvrdnji kako bi se utvrdili njihovi stavovi o specifičnostima vinarstva i vinogradarstva. Za analizu njihovih odgovora korištena je Likertova skala. U društvenim ispitivanjima stupanj slaganja ili neslaganja osoba s nekim ili nečim mjeri se pomoću Likertove skale čiji modaliteti se dani kao: „izrazito se slažem“, „slažem se“, „niti se slažem niti se ne slažem“ (nula na Celzijevoj skali), „ne slažem se“ i „izrazito se ne slažem“.⁷⁰

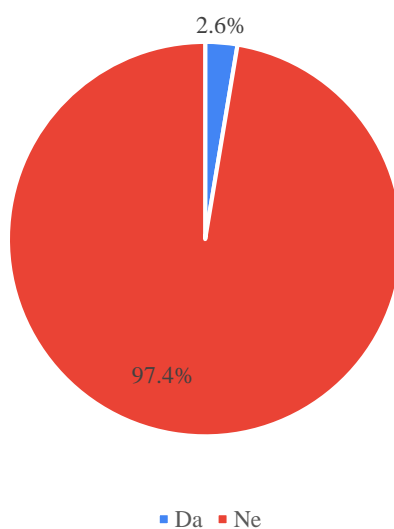
Na tvrdnju „poljoprivredna djelatnost je rizičnija zbog svojih specifičnosti (vremenske neprilike, nemogućnost procjene uroda...) od drugih djelatnosti“ 26 (68,4% ispitanika) ispitanika je odgovorilo da se slažu ili da se u potpunosti slažu s navedenom tvrdnjom, što potvrđuje stav o rizičnosti vinarstva i vinogradarstva. S druge pak strane, na tvrdnju „briga o financiranju poljoprivrede najčešće je prepuštena državi“ su pokazali suprotan stav od prethodnog, njih ukupno 14 reklo je kako se „u potpunosti ne slaže“ ili da se ne slaže, što može uputiti na to da nisu osjetili potporu države te da su u financiranju svojih gospodarstava bili okrenuti drugim izvorima. Na tragu prethodne tvrdnje, s tvrdnjom „financiranje poljoprivredne od strane države je dostatno“ njih 20 iskazalo je jedan od oblika neslaganja, odnosno smatraju kako sredstva uložena od države u djelatnost vinarstva i vinogradarstva nisu dovoljna. 22 ispitanika (57,9% uzorka) je reklo kako se u potpunosti ili djelomično slaže s tvrdnjom „zbog rizičnosti poljoprivrede privatni kapital ne pruža dostatnu potporu poljoprivredi“. Na tvrdnju „kod društava kapitala (poslovne banke) lako je ishoditi kredit za financiranje poljoprivrede“ ispitanici su nisu pokazali niti slaganje niti s navedenim jer ih je većina, čak njih 13 zauzela stav „niti se slažem niti se ne slažem“. „Postoji praznina u financiranju poljoprivrede koju bi mogla popuniti uzajamna društva (kreditne unije)“ tvrdnja je koja je ocijenjena sa slažem se pri 12 ispitanika što direktno sugerira da potencijalni korisnici i članovi nisu zadovoljni financijskom uslugom koja im je trenutno ponuđena za potrebe njihovog poljoprivrednog gospodarstva. Posljednja tvrdnja „udruživanje zbog zajedničkog interesa može polučiti pozitivne učinke“ također je zabilježila velik broj odgovora koji se slažu tvrdnjom točnije njih 16, odnosno 42,1% od svih ispitanika. Prema navedenom, jasno je za zaključiti kako vlasnici i

⁷⁰ Bahovec, V. & Erjavec, N. (ur.) (2015) *Statistika*. Zagreb. Element d.o.o., str. 7

članovi poljoprivrednih gospodarstava koji se bave vinarstvom i vinogradarstvom s područja grada Jastrebarskog smatraju da je poljoprivreda prepuštena državnim institucijama, a takav vid financijske potpore je nedostatan za funkcioniranje njihovih gospodarstava koja zbog svoje rizičnosti teško zadovoljavaju komercijalne kriterije za odobravanje kredita. Nadalje, smatraju da postoji praznina koju bi mogle popuniti druge financijske institucije, a ostvarivanje zajedničkog interesa može polučiti pozitivne rezultate.

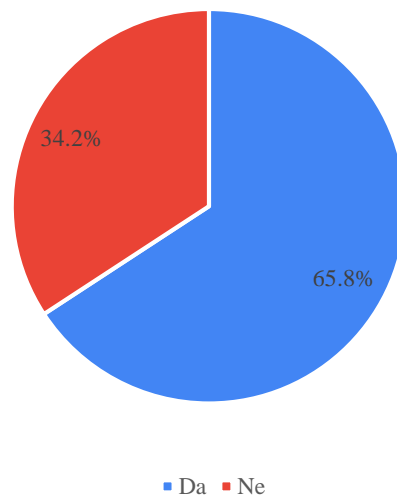
U drugom dijelu anketnog upitnika postavljena pitanja su se odnosila korištene oblike financijskih potpora za financiranje poljoprivrednog gospodarstva u posljednjih pet godina, na kreditne unije i usluge koje pružaju s ciljem prepoznavanja potencijala osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom.

Grafikon 6.: Udio poljoprivrednih gospodarstava koja su koristila bankovni kredit u proteklih 5 godina

Izvor: izrada autora

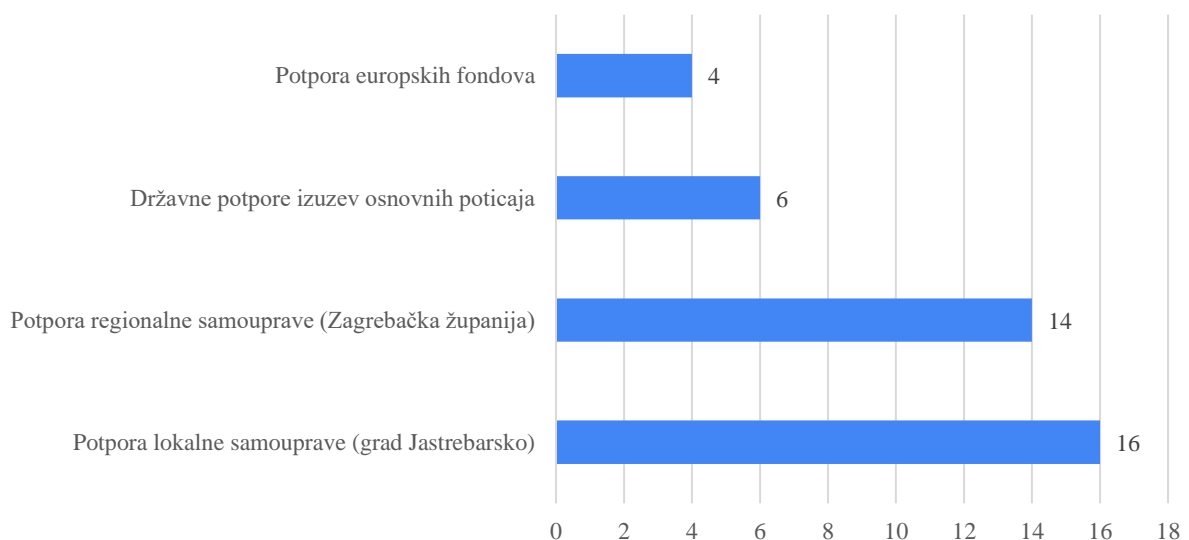
Grafikon 7.: Udio poljoprivrednih gospodarstava koje je koristilo financijsku potporu u proteklih 5 godina

Izvor: izrada autora

Grafikon 6. i grafikon 7. prikazuju udio poljoprivrednih gospodarstava koja su koristila bankovni kredit odnosno neki oblik financijske potpore u proteklih 5 godina. Pa tako je bankovni kredit koristilo tek 2,6% (1 od ukupno 38) poljoprivrednih gospodarstava dok je neki drugi oblik financije potpore koristilo 65,8% poljoprivrednih gospodarstava. Navedeno upućuje na već navedeni zaključak kako su kreditni uvjeti kod poslovnih banaka najčešće nedostižni za poljoprivredna gospodarstva, a isti slučaj je i za djelatnosti vinarstva i vinogradarstva.

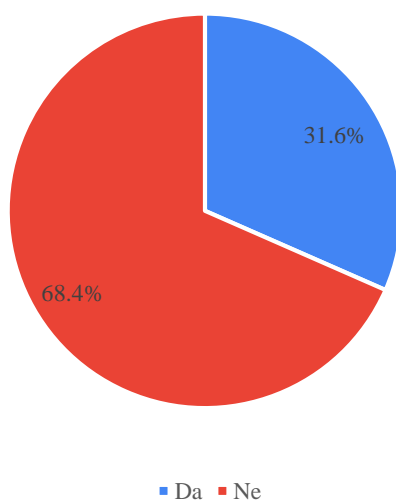
Grafikon 8.: Učestalost korištenih potpora po vrstama za poljoprivredna gospodarstva

Izvor: izrada autora

Nastavno na grafikon 7., grafikon 8. prikazuje učestalost korištenih potpora po vrstama za poljoprivredna gospodarstva na području grada Jastrebarskog. Na ovom pitanju ispitanici su mogli označiti više oblika financijskih potpora ukoliko su one bile korištene na njihovom poljoprivrednom gospodarstvu. Oblik financijskih potpora izuzev bankovnog kredita korišten je kod 25 poljoprivredna gospodarstva od ukupno 38 ispitanih, dakle financijske potpore koristilo je 65,8% gospodarstava što ukazuje na veliku prihvaćenost ovakvog oblika financiranja i sufinanciranja poljoprivrednih gospodarstava što je rezultat raspisivanja ciljanih mjera za poticanje razvoja poljoprivrede bez strogih kriterija kao kod bankovnog kreditiranja. Navedeno dokazuje ukoliko se kriteriji prilagode poljoprivrednim gospodarstvima rezultirat će velikim brojem aplikacija i zainteresiranosti poljoprivrednih gospodarstava, a upravo to bi poljoprivredne kreditne unije mogle ugraditi u svoje poslovanje. Nadalje, najčešće su bile korištene potpore s lokalne razine točnije potpore grada Jastrebarskog te potpore regionalne samouprave to jest Zagrebačke županije, one su korištene kod 16 odnosno 14 ispitanih poljoprivrednih gospodarstava.

Grafikon 9.: Upoznatost ispitanika s postojanjem i poslovanjem kreditnih unija

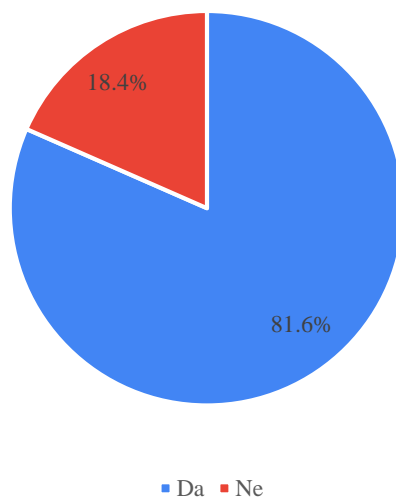

Izvor: izrada autora

Većina ispitanika nije bila upoznata s postojanjem i poslovanjem kreditnih unija te njihovo prvo saznanje o istima je bio kratki uvod iz anketnog upitnika što je vidljivo iz grafikona 9., čak 68,4% ispitanika nije bilo upućeno u poslovanje i postojanje kreditnih unija. Navedeni grafikon zapravo potvrđuje već navedeni nedostatak o kreditnim unijama na hrvatskom tržištu koji se odnosi na neznanje javnosti o postojanju i poslovanju kreditnih unija ali i o potpunom izostanku

bilo kakvog oblika njihove promocije, izobrazbe i upoznavanja javnosti s njihovim poslovanjem

Grafikon 10.: Spremnost ispitanika na edukaciju o kreditnim unijama

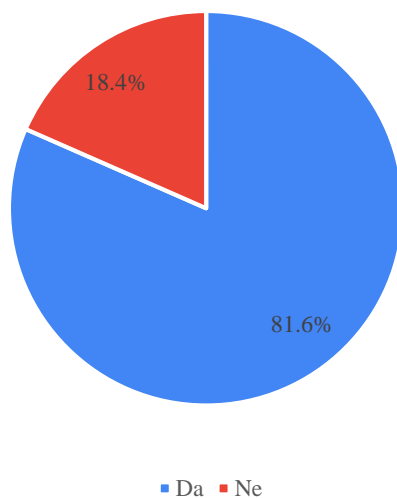

Izvor: izrada autora

No, ono što veseli zasigurno jest velika spremnost ispitanika za edukacijom o osnivanju, poslovanju, te pogodnostima koje nude kreditne unije ali i njihovim nedostacima te o nedostacima na tržištu kreditnih unija. Grafikon 10. prikazuje spremnost ispitanika na edukaciju o kreditnim unijama, a istu je iskazalo 81,6% svih ispitanih, točnije njih 31. Jednako tako, na pitanje o tome smatraju li da postoji financijska institucija koja bi mogla zamijeniti poslovanje banaka za određenu ciljanu grupu ljudi njih 34 se izjasnilo potvrdno što čini 89,5% svih ispitanih.

Cilj istraživanja bio utvrditi postoji li potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom za vlasnike i članove poljoprivrednih gospodarstava koji se bave vinarstvom i vinogradarstvom.

Grafikon 11.: Udio ispitanika koji bi postao članom poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom

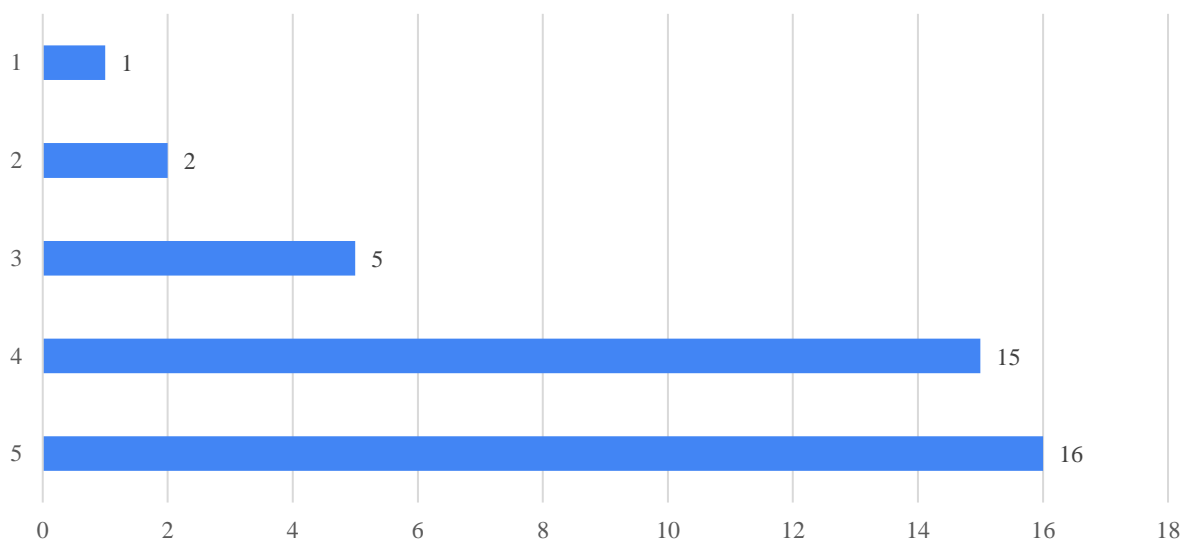

Izvor: izrada autora

Grafikon 11. predstavlja srž istraživanja i temeljno istraživačko pitanje, točnije prikazuje udio ispitanika koji su spremni na udruživanje u poljoprivredu kreditnu uniju s područja grada Jastrebarskog, a čiji članovi bi bili vlasnici i članovi poljoprivrednih gospodarstava koji se bave vinarstvom i vinogradarstvom. Kao što je vidljivo iz grafikona, od 38 ispitanika njih 31 je spremno na učlanjenje u kreditnu uniju, odnosno visokih 81,6% ispitanika.

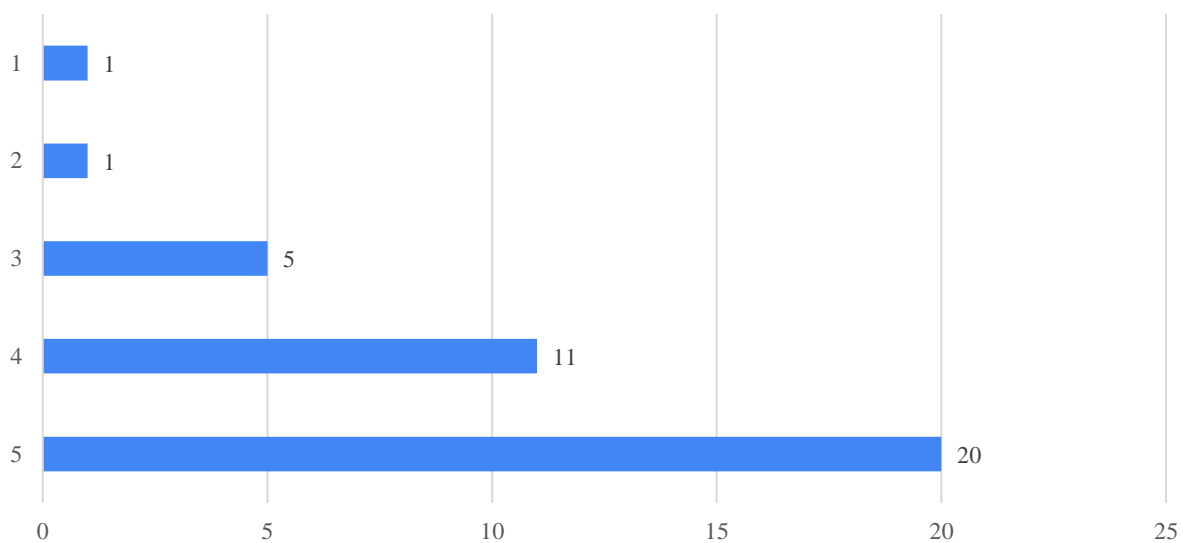
Ovako veliki postotak spremnosti na udruživanje u poljoprivrednu kreditnu uniju ne čudi jer ispitanici su kroz svoje odgovore pokazali kako im ostvarivanje zajedničkog interesa kod udruživanja poprilično važno. Svoje odgovore su davali na način da su ovisno o važnosti pojedinog načela pridruživali ocjenu na način da 1 označuje načelo nevažnim, dok 5 označuje načelo važnim. Čak 33 ispitanika odnosno njih 86,8% je ocijenilo važnost ostvarivanja zajedničkog interesa ocjenama 4 i 5 na skali gdje 5 označuje najveći stupanj važnosti.

Grafikon 12.: Važnost načela teritorija pri udruživanju kod ispitanika

Izvor: izrada autora

Grafikon 13.: Važnost načela profesije pri udruživanju kod ispitanika

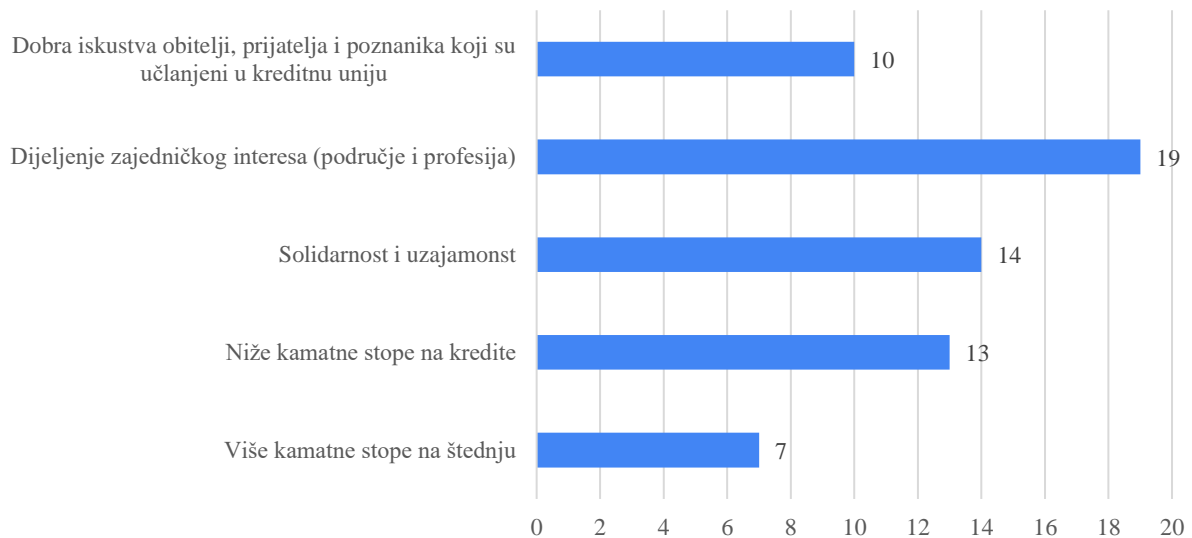

Izvor: izrada autora

Grafikoni 12. i 13. prikazuju važnost pojedinog načela kod ispitanika, a kako bi potencijalna poljoprivredna kreditna unija u Jastrebarskom u pri svom osnivanju ostvarivala oba ispitanicima je bilo ponuđeno da ocijene svakog pojedinačno. Pa tako načelo teritorija odnosno istog područja je 31 ispitanika ocijenilo ocjenama 4 i 5, dok je načelo profesije isto njih 31 ocijenilo istim ocjenama. Ono što vidimo po odgovorima ispitanika jest da ostvarivanje zajedničkog interesa zaista može djelovati motivirajuće pri udruživanju.

Uz ostvarivanje zajedničkog interesa, članovi mogu ostvarivati i druge pogodnosti poput nižih kamatnih stopa na kredite ili pak viših na štednju. Pred ispitanike koji su se izjasnili kako bi postali članom kreditne unije postavljen je niz pitanja koja su za cilj imala pobliže otkriti motive njihovog učlanjenja te koje usluge kreditnih unija bi koristili te u koje svrhe. Na ovim pitanjima ispitanici su mogli označiti više ponuđenih odgovora.

Grafikon 14.: Motivirajući faktori na udruživanje u kreditnu uniju kod ispitanika

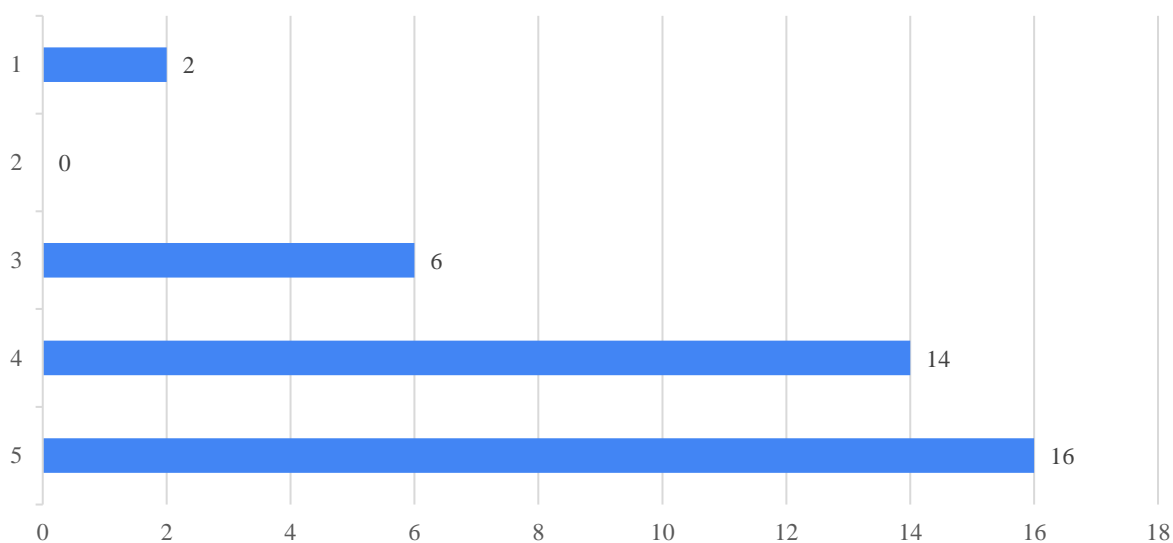

Izvor: izrada autora

Grafikon 14. prikazuje motivirajuće faktore na udruživanje u kreditnu uniju. Kod 26 ispitanika faktor koji najviše motivira potencijalne članove na udruživanje jest dijeljenje zajedničkog interesa s 19 glasova, zatim solidarnost i niže kamatne stope na kredite sa po 14 odnosno 13 glasova. S druge strane, više kamatne stope na štednju u kreditnim unijama ne bi djelovale motivirajuće u tolikoj mjeri te nose svega 7 glasova.

S druge strane, nepostojanje sustava osiguranja depozita navodi se kao jedan od najznačajnijih nedostataka u poslovanju kreditnih unija, koji svakako djeluje demotivirajuće na odluku potencijalnih članova o udruživanju u kreditnu uniju.

Grafikon 15.: Važnost sustava osiguranja depozita pri odabiru financijske institucije

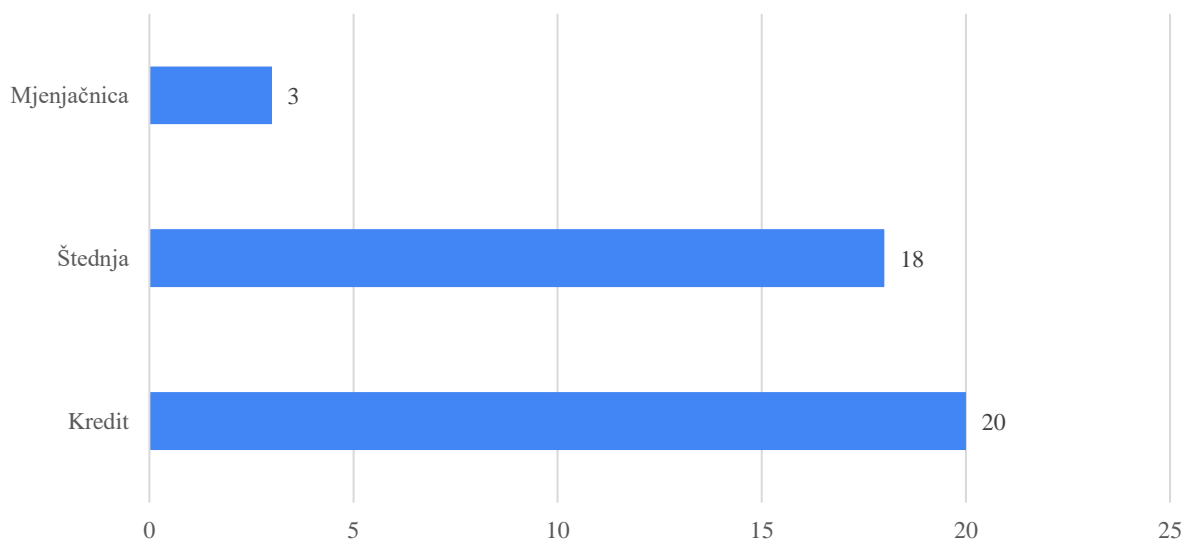

Izvor: izrada autora

Grafikon 15. prikazuje važnost sustava osiguranja depozita pri odabiru financijske institucije. Kao što je vidljivo iz grafikonima ispitanicima je izrazito važno da imaju jamstvo za njihove depozite u slučaju propadanja institucije. Nepostojanje sustava osiguranja depozita već je navedeno ako najveći nedostatak kreditnih unija, a prikazani grafikon to i dokazuje. Čak 31 ispitanik je na ovu tvrdnju odgovorio s ocjenama 4 i 5 što označava najviše stupnjeve važnosti, drugim riječima zbog nepostojanja sustava osiguranja depozita za očekivati da će ispitanici ostati suzdržani od učlanjivanja i ulaganja svojih sredstava u kreditnu uniju.

Također, u sklopu anketnog upitnika postavljena su i pitanja u vidu potreba potencijalnih članova kreditne unije, odnosno koje usluge kreditnih unija bi članovi koristili za svoje poljoprivredno gospodarstvo te za koje svrhe bi ta sredstva bila uložna.

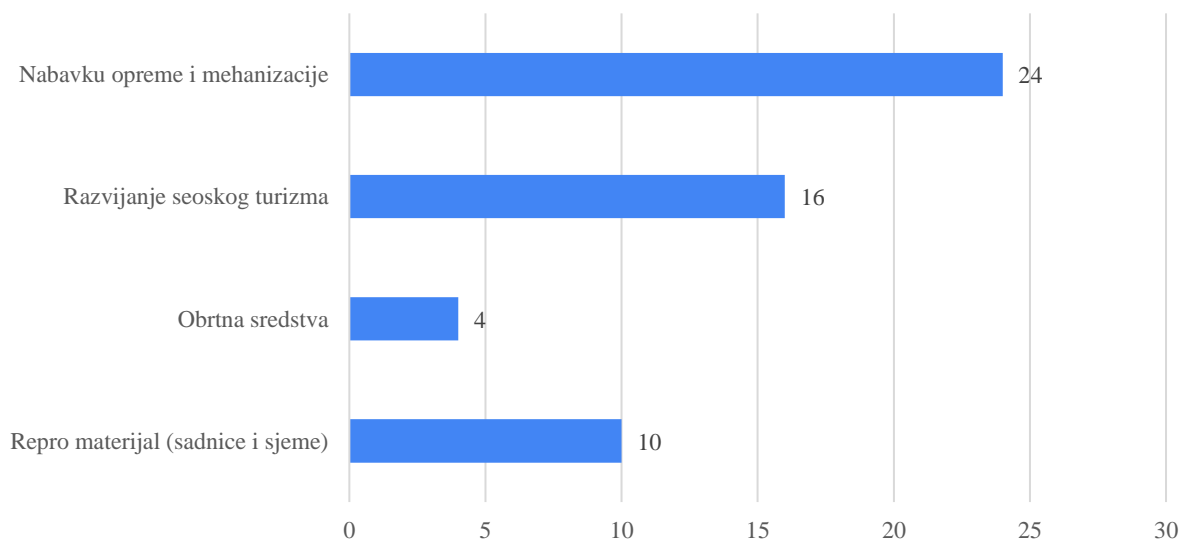
Grafikon 16.: Korištenje usluga kreditnih unija kod ispitanika

Izvor: izrada autora

Grafikon 16. pokazuje usluge koje bi potencijalni članovi koristili kod kreditnih unija od kojih se ističe kredit s 20 glasova te štednja sa 18, dok su usluge mjenjačnice nisu 3 glasa, na ovo pitanje odgovor je dalo 28 ispitanika, a prethodno su se izjasnili kako bi postali članom poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog.

Grafikon 17.: Namjena korištenja kredita kreditnih unija kod ispitanika

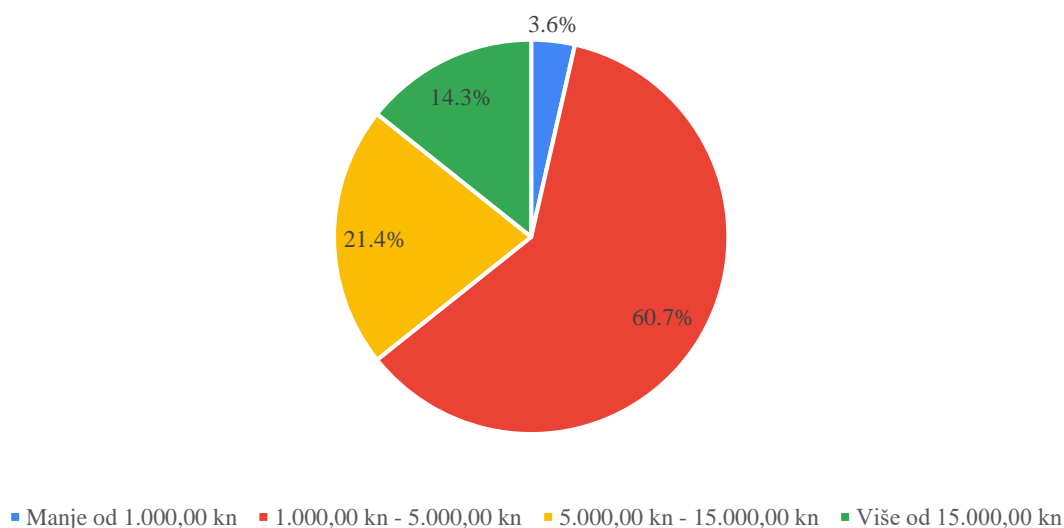
Izvor: izrada autora

Grafikon 17. prikazuje namjenu za koju bi 28 ispitanika uložila dobivena sredstva od kreditne unije. Nabavka opreme i mehanizacije je na prvom mjestu sa 24 glasa, zatim na drugom mjestu

razvoj seoskog turizma koji dokazuje mogućnost šire slike poljoprivrede. Obrtna sredstva i repro materijal skupili su 4 odnosno 10 glasova, a sve navedeno sugerira kako bi ispitanici dobivena sredstva radije ulagali u kapitalne projekte s dužim godinama otplate nego ih koristili za kratkoročne potrebe obrtnih sredstava ili nabavu sadnica i sjemena.

Kreditne unije poslovanjem slične poslovnim bankama, no uz razliku što svoje usluge mogu pružati isključivo članovima kreditne unije. Također, depozite ne mogu prikupljati od šire javnosti već isključivo od svojih članova, drugim riječima poslovanje kreditnih unija i sam kreditni potencijal uvelike je određen uloženim sredstvima članova.

Grafikon 18.: Iznos sudjelovanja potencijalnih članova u kreditnoj uniji na godišnjoj razini

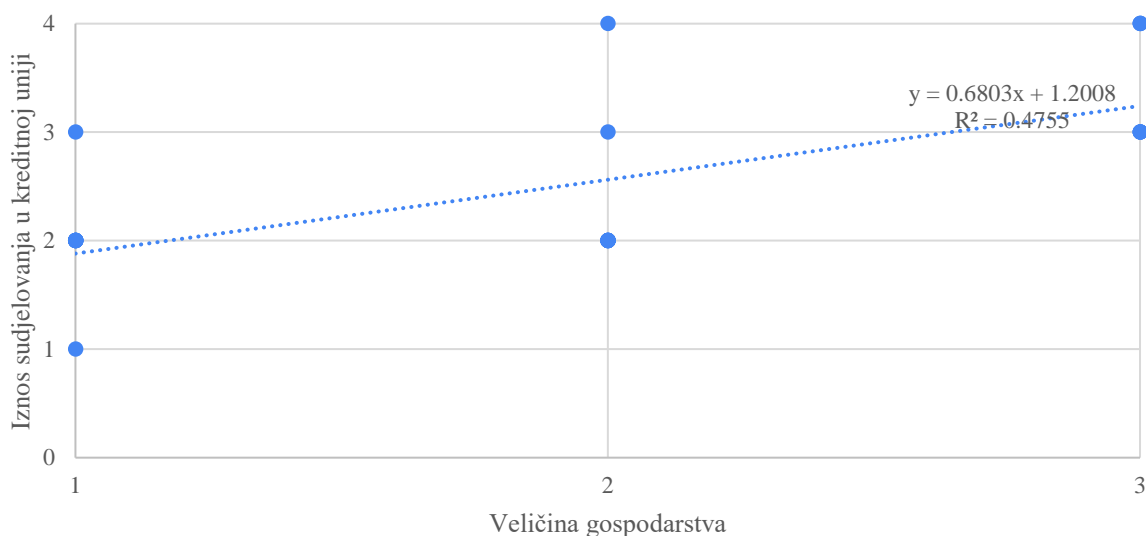

Izvor: izrada autora

Grafikon 18. prikazuje iznos sudjelovanja potencijalnih članova u kreditnoj uniji na godišnjoj razini. Odgovor na ovo pitanje dalo je 28 ispitanika koji su se prethodno izjasnili kako bi postali članom kreditne unije. Kao što je vidljivo iz grafikona najviše ispitanika, njih 17 odnosno 60,7% sudjelovalo bi u kreditnoj uniji s iznosom od 1.000,00 – 5.000,00 kn godišnje, zatim njih 6 s iznosom od 5.000,00 – 15.000,00 kn godišnje, te 4 s iznosom većim od 15.000, 00 kn godišnje. S iznosom manjim od 1.000,00 sudjelovao bi tek jedan ispitanik.

Nastavno na grafikon 18. provedena je regresijska analiza koja je za cilj imala utvrditi utječe li veličina poljoprivrednog gospodarstva na iznos s kojim bi potencijalni članovi sudjelovali u kreditnoj uniji na godišnjoj razini.

Grafikon 19.: Regresijska analiza utjecaja veličine gospodarstva na iznos sudjelovanja u kreditnoj uniji na godišnjoj razini

Izvor: izrada autora

Grafikon 19. prikazuje regresijsku analizu utjecaja varijable veličina gospodarstva na varijablu iznos sudjelovanja u kreditnoj uniji na godišnjoj razini. Model jednostavne linearne regresije opisuje odnos između dviju pojava za koje karakteristično da porastu jedne varijable odgovara približno jednaka promjena druge varijable. U ovom slučaju promjena veličine gospodarstva za jednu kategoriju djeluje povećanjem iznosa sudjelovanja u kreditnoj uniji na godišnjoj razini za 0,68 kategorije. Drugim riječima, povećanje veličine gospodarstva utječe pozitivno na povećanje iznosa koji su ispitanici spremni izdvojiti za kreditnu uniju na godišnjoj razini. Nadalje, u trenutku potencijalnog osnivanja kreditne unije okupljanje većeg broja velikih poljoprivrednih gospodarstava rezultiralo bi s više prikupljenih sredstava koja se mogu koristiti za odobravanje kredita članovima. Također, prema koeficijentu determinacije veza između ovih dviju varijabli je srednje jakosti, a koeficijent determinacije iznosi 0,48.

4.4 Oblikovanje potencijalne poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom

Provedena analiza područja grada Jastrebarskog i djelatnosti vinarstva i vinogradarstva upućuje na to kako vinarstvo i vinogradarstvo na području grada Jastrebarskog ima bogatu tradiciju i zastupljenost u ukupnoj poljoprivrednoj djelatnosti koja zahvaljujući uključenju mladih ima osiguranu budućnost što se očituje u velikom broju registriranih poljoprivrednih gospodarstava pri Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju. Uz to, provedeno istraživanje ukazuje kako zbog strogih kriterija pri bankovnom kreditiranju poljoprivredna

gospodarstva su najčešće koristila financijske potpore u obliku poticajnih sredstava sa lokalne i regionalne razine koje su obilježene izrazitom periodičnošću, odnosno poljoprivrednici ovise o trenutku raspisivanja takve potpore, a ne njihove stvarne potrebe, što bi potencijalno osnivanje poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog anuliralo. Nadalje, prema analizi broja i geografske raspodjeli kreditnih unija utvrđeno je kako na području grada Jastrebarskog, a i Zagrebačke županije ne postoji ni jedna kreditna unija koja trenutno posluje, drugim riječima s aspekta konkurentnosti u trenutku osnivanja nove kreditne unije privlačenje članova bilo bi olakšano. Također, provedeno istraživanje nad ispitanicima koji svojim specifičnostima odgovaraju potencijalnim članovima kreditne unije upućuje na visoku prihvaćenost za osnivanje poljoprivredne kreditne unije na području njihovog grada za članove koji dijele istu profesiju, odnosno djelatnost njihovih gospodarstava je između ostalog vinarstvo vinogradarstvo.

Svi navedeni argumenti kao i nalazi provedenog istraživanja upućuju kako potencijal za osnivanje poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom za vlasnike i članove poljoprivrednih gospodarstava koja se bave vinarstvom i vinogradarstvom postoji, štoviše zainteresiranost potencijalnih članova je izrazito visoka.

Poljoprivrednu kreditnu uniju na području grada Jastrebarskog može osnovati 30 osoba koje ispunjavaju uvjete iz članka 9 Zakona o kreditnim unijama,⁷¹ a da pritom dijele zajednički interes, a kako je od 38 ispitanika njih 31 podržalo osnivanje poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog baza potencijalnih članova je velika. Formalno, u trenutku okupljanja 31 ispitanika koji se izjasnio da bi postao članom poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom zadovoljena je i zakonska osnova okupljanja najmanje 30 članova osnivača. Članovi osnivači dužni su sazvati skupštinu na kojoj se prihvaća statut kreditne unije te uplatiti početni temeljni kapital koji predstavlja i ukupan udjel članskih udjela u iznosu od 500.000,00 HRK, dakle pri osnivanju kreditne unije svaki član uplatio bi 16.129,03 HRK. Nakon usvajanja statuta u sudski registar se upisuju svi potrebni podaci o kreditnoj uniji, formira uprava, nadzorni odbori skupština kao tijela kreditne unije, a odobrenje za rad kreditne unije izdaje Hrvatska narodna banka. Također, Hrvatska narodna banka obavlja nadzor posluju li kreditne unije u skladu s Zakonom o kreditnim unijama. U svom poslovanju kreditna dužna je voditi razboritu politiku upravljanja rizicima, čuvati povjerljive podatke te organizirati

⁷¹ Narodne novine (2006) *Zakon o kreditnim unijama* Narodne novine d.d., 141

poslovanje i voditi i poslovne knjige, poslovnu dokumentaciju te ostale evidencije na transparentan način i prema pravilima struke.

4.5 Potencijalni učinci osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom

Potencijalno osnivanje poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom za članove i vlasnike poljoprivrednih gospodarstava koja se bave vinarstvom i vinogradarstvom za početak bi doprinijelo raznolikosti financijskih institucija ali i usluga koja su na raspolaganju poljoprivrednih gospodarstvima. Osnivanjem kreditne unije poljoprivredna gospodarstva dobivaju širinu financiranja svojih poljoprivrednih gospodarstva jer u trenutku učlanjenja u kreditnu uniju i participacijom u određenom iznosu mogu koristiti sve usluge i pogodnosti kreditnih unija, no još uvijek su im na raspolaganju ostale financijske institucije i svi oblici financijskih potpora koji su dostupni za financiranje poljoprivrednih gospodarstava

Nadalje, osnivanjem kreditne unije dodatno bi se povećala konkurentnost i natjecanje za komitente između kreditnih unija i poslovnih banaka s jedne strane, a s druge pak strane smanjio bi se pritisak na jedinice lokalne i regionalne samouprave koje su prema nalazima provedenog istraživanja dva najčešća korištena oblika financijskih potpora kod poljoprivrednih gospodarstava. Također, osnivanjem poljoprivredne kreditne unije za ciljanu skupinu članova kojom se uvažavaju njihove potrebe pogoduje se njezinim članovima koji su se do sada susretali sa strogim kriterijima bankovnog kreditiranja. Karakteristika kreditnih unija jest udruživanje članova zbog zajedničkog interesa, a ispitanici su isto ocijenili važnim za njih. Kako potencijalna poljoprivredna kreditna unija ima dvojak zajednički interes, isto područje i istu profesiju osnivanje kreditne unije na području grada zasigurno bi polučilo pozitivne učinke u vidu ostvarivanja sinergijskog učinka. Nadalje, kreditna unija svoje poslovanje može prilagoditi potrebama njezinih članova koji u ovom slučaju čine homogenu skupinu zbog udruživanja na temelju dvojakog zajedničkog interesa vodeći se načelom profesije i načelom teritorija. Ovakav prilagođeni model poslovanja zasigurno bi rezultirao većim zadovoljstvom članova - komitenata ali i olakšao prepoznavanje njihovih potreba od strane kreditne unije. Dodatno, lokalna orijentiranost kreditne unije olakšavala bi članovima odlazak u kreditnu uniju zbog administrativnih poslova s jedne strane, dok upoznatost kreditne unije s tržištem i komitentima bi rezultiralo nižim kreditnim rizikom za kreditnu uniju s druge strane.

Ujedno konstantnim poslovanjem poljoprivredne kreditne unije anulira se periodičnost koja je karakteristika svih financijskih potpora na koju se poljoprivredna gospodarstva javljaju putem

natječaja u trenutku raspisivanja, dok bi kod kreditne unije financijska sredstva mogli zatražiti u trenutku prepoznate potrebe za istima. Poslovanjem kreditne unije članovima bi se pružila konstantna financijska usluga koju bi koristili shodno potrebama bez potrebe zadovoljavanja strogih rokova i uvjeta raspisanih natječaja koji periodičnog karaktera.

Osnivanjem kreditne unije na području grada Jastrebarskog moguć je učinak euforije zbog nepostojanja ovakvog oblika kreditne institucije na lokalnom i regionalnom tržištu te privlačenje velikog broja članova koji bi participirali malim iznosima, a zahtijevali velike iznose kredita što bi moglo loše utjecati na poslovanje i reputaciju kreditne unije. Navedeno bi se trebalo izbjeći edukacijom javnosti i potencijalnih članova prije formalnog osnivanja poljoprivredne kreditne unije na području grada.

U trenutku odluke ispitanika na učlanjenje u kreditnu uniju iznos sredstava koji ulažu u kreditnu uniju ostao bi neosiguran, odnosno zbog nepostojanja sustava osiguranja depozita sva novčana sredstva uložena u ovaj tip kreditnih institucija nalaze se van službenog sustava osiguranja depozita te za njih ne postoji jamstvo vraćanja u trenutku propadanja kreditne unije. Ulažući novčana sredstva u kreditnu uniju članovima riskiraju gubitak istih s obzirom da su njihovi depoziti u poslovnim bankama osigurani. Navedeno, povećava rizik financijskog sustava koji bi u tom trenutku bio koncentriran na područje grada Jastrebarskog i djelatnosti vinarstva i vinogradarstva te u slučaju lošeg poslovanja kreditne unije rezultiralo bi velikim šokom na članove, a posljedično na područje i djelatnost vinarstva i vinogradarstva.

Prema provedenim analizama područja grada Jastrebarskog, djelatnostima vinarstva i vinogradarstva te provedenim istraživanjem i nalazim istog sve upućuje kako postoji potencijal kod potencijalnih članova za osnivanje poljoprivredne kreditne unije koja bi financijski servisirala njihova poljoprivredna gospodarstva. Osnivanje poljoprivredne kreditne unije zasigurno bi polučio niz pozitivnih učinaka za sve uključene strane u poslovanje kreditnih unija ali i šire na način da bi rasteretilo određene sektore poput jedinica lokalne i regionalne samouprave. Također, zbog lošeg stanja na hrvatskom tržištu kreditnih unija, needuciranosti javnosti o postojanju i poslovanju kreditnih unija ali i nedostataka koji proizlaze iz njihove prirode poslovanja postoji rizik pri osnivanju i poslovanju kreditne unije. No prije formalnog osnivanja poljoprivredne kreditne unije potrebno je napraviti opsežno istraživanje koje uključuje i složenije financijske analize o potencijalu kreditne unije da dugoročno financijski servisira svoje članove te uspješno posluje.

5. Zaključak

Vlasnička struktura oduvijek predstavlja područje interesa za sve uključene strane u poslovanje kreditnih institucija. Temeljna podjela prema vlasništvu dijeli kreditne institucije na društva kapitala i uzajamna društva. Uzajamne kreditne institucije posluju na načelu uzajamnosti i u svom poslovanju odstupaju od danas često naglašavanog imperativa maksimizacije dobiti i uvažavaju širu socijalnu sliku, u vlasništvu su svojih članova koji odluke donose na načelu jedan član - jedan glas. Iako se njihov model poslovanja razlikuje od danas češće zastupljenog modela društava kapitala svojim poslovanjem i dalje ispunjavaju sve temeljne funkcije financijskih tržišta. Također, povijesno gledajući model poslovanja uzajamnih kreditnih institucija povezuje se uz rješavanje problema socijalne isključenosti te rješavanja stambenog zbrinjavanja mnogih područja.

Razvoj uzajamnih kreditnih institucija veže se uz europske zemlje gdje su povijesno imale važnu ulogu u financijskim sustavima gotovo svih europskih zemalja s prvom kreditnom institucijom ovakvog tipa već u 18. stoljeću da bi se tijekom godina model uzajamnih kreditnih institucija proširio u gotovo sve dijelove svijeta. Iako sve uzajamne kreditne institucije posluju na temeljnom načelu uzajamnosti razlikuju se ovisno o području na kojem posluju, zakonskoj regulativi, određenim specifičnostima u poslovanju ili pak razlogu njihovog postojanja. Institucionalna struktura, pravni i regulatorni status, ponuda usluga i poslovni modeli razlikuju se među zemljama, a posebno između razvijenih i zemalja u razvoju pa je čest slučaj da uzajamna društva nose različite nazive ovisno o području na kojem posluju dok koriste isti poslovni model.

Uzajamne kreditne institucije zbog svojih specifičnih karakteristika koje proizlaze njihovog poslovanja, načela osnivanja, njihovoj povijesti, pravnom i regulatornom tretmanu, percepciji javnosti ili bilo kojem drugom kriteriju imaju niz prednosti u odnosu na kreditne institucije koje su osnovane kao društva kapitala od kojih se ističe niži rizik. Jednako tako, zbog svojih specifičnosti često su uzajamna društva u lošijem položaju od društava kapitala što ih često ograničava u poslovanju, poput nemogućnosti pribave novih količina kapitala jer ne kotiraju na burzi. No, niz provedenih istraživanja i analiza ne upućuje jasno koji oblik kreditnih institucija bi trebao prevladati. Zbog intenzivnog procesa demutualizacije koji označava odstupanje uzajamnih društava od temeljnih načela poslovanja s konačnom fazom preoblikovanja u neki oblik društava kapitala razlika između društava kapitala i uzajamnih društava sve više blijedi.

Kreditne unije jedina je vrsta uzajamnih kreditnih institucija u Republici Hrvatskoj u koju se udružuju članovi na temelju određenog zajedničkog interesa, te svojim članovima pružaju financijske usluge. Njihov rad reguliran je Zakonom o kreditnim unijama dok poslovanje nadzire Hrvatska narodna banka. Hrvatsko tržište kreditnih unija karakterizira velik broj institucija u likvidaciji i stečaju, ali i niz nedostataka od kojih se ističe nepostojanje sustava osiguranja depozita te neznanje javnosti o postojanju i poslovanju kreditnih unija.

U provedenom istraživanju cilj je bio istražiti potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog za vlasnike i članove poljoprivrednih gospodarstava koji se bave vinarstvom i vinogradarstvom. Nalazi anketnog upitnika upućuju kako je potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne s stajališta potencijalnih članova izrazito visok. Nadalje, analiza područja grada te djelatnosti financiranja poljoprivrede također upućuju da potencijal za osnivanje kreditne unije postoji što se očituje prije svega u velikom broju poljoprivrednih gospodarstava koja se bave vinarstvom i vinogradarstvom koje predstavlja tradicionalnu poljoprivrednu djelatnost na području grada Jastrebarskog. U prilog osnivanju poljoprivredne kreditne unije ide i nepostojanje nijedne druge kreditne unije na području grada Jastrebarskog i Zagrebačke županije.

Potencijalno osnivanje kreditne unije zasigurno može pozitivno utjecati na područje grada Jastrebarskog gdje bi se na taj način poljoprivrednim gospodarstvima osigurala dostatna financijska sredstva kroz kontinuirano razdoblje s poslovanjem prilagođenim poljoprivrednim gospodarstvima s jedne strane, dok s druge pak strane rasteretile bi se lokalne i regionalne jedinice samouprave koje trenutno karakterizira izrazita periodičnost raspisivanja financijskih potpora. Nadalje, poljoprivredna gospodarstva više ne bi morala ovisiti isključivo o raspisivanju natječaja za financijske potpore niti bi trebala zadovoljavati stroge kriterije za dobivanje bankovnog kredita. Uz to, zbog lošeg stanja na hrvatskom tržištu kreditnih unija, needuciranosti javnosti o njihovom poslovanju ali i nedostataka koji proizlaze iz prirode poslovanja kreditnih unija postoje i određeni rizici pri osnivanju i daljnjem poslovanju kreditne unije.

Prema svemu navedenom može se zaključiti kako postoji potencijal osnivanja poljoprivredne kreditne unije na području grada Jastrebarskog, no prije formalnog osnivanja poljoprivredne kreditne unije potrebno je napraviti opsežno istraživanje koje uključuje i složenije financijske analize o potencijalu kreditne unije da dugoročno financijski servisira svoje članove te uspješno posluje.

Literatura

1. Altunbas, Y., Evans, L, Molyneux, F. (2001), *Bank ownership and efficiency*, Journal of Money, Credit and Banking, No. 33
2. APPRRR (2019) *Prikaz broja, površine ARKOD-a i broja PG-a s obzirom na veličinu i sjedište PG-a 31.12.2019.*
3. Ayadi, R., Llewellyn, D., Schmidt, R.H., Arbak, E., Groen, W. P. (2010), *Investigating diversity in the banking sector in Europe: Key developments, performance and role of cooperative banks*, Centre for European Policy Studies, Brussels.
4. Bahovec, Vlasta; Dumičić, Ksenija; Erjavec, Nataša; Čižmešija, Mirjana; Kurnoga, Nataša; Arnerić, Josip; Čeh Časni, Anita; Jakšić, Saša; Sorić, Petar; Žmuk, Berislav et al. *Statistika / Bahovec, Vlasta ; Erjavec, Nataša (ur.)*. Zagreb: Element d.o.o., 2015, str. 4
5. Barth, J., Caprio, G., Levine, R. (2000), *Banking Systems Around the Globe, Do Regulation and Ownership Affect Performance and Stability?*, The World Bank, Policy Research Working Paper, April.
6. BPCE (2021), *službeni podaci*.
7. Bulbul, D., Schmidt, R.H., Schuwer, U. (2013), *Savings banks and cooperative banks in Europe*, SAFE white paper, No. 5.
8. Chen, C.R., Steiner, T.L, Whyte, A.M. (1998), *Risk-taking Behavior and Management Ownership in Depository Institutions*, Journal of Financial Research, 21, str. 1. – 16.
9. Christopher L Colvin, Stuart Henderson, John D Turner, The origins of the (cooperative) species: Raiffeisen banking in the Netherlands, 1898–1909 , *European Review of Economic History*, Volume 24, Issue 4, November 2020, str. 749–782
10. DZS (2013.) *Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, popis 2011*. Zagreb
Dostupno na: <https://www.dzs.hr/>
11. EBF (2020), *Banking in Europe: EBF Facts & Figures 2019*.
12. European Association of Cooperative Banks (2019), *Last key figures on the sector*.
Dostupno na: http://www.eacb.coop/en/cooperative_banks/key_figures/last_key_figures.html
13. European Association of Cooperative Banks (2020), *Key Statistics – Financial indicators 2019*.
14. European Banking Federation (2020), *Banking in Europe: EBF Facts & Figures 2019*.

15. Fonteyne, W. (2007), *Cooperative banks in Europe—policy issues*, IMF working paper, European department.
16. Friedman, M. (1970), *The social responsibility of business is to increase its profits*, New York Times Magazine, September 13.
17. Goddard, J., McKillop, D.G., Wilson, J.O.S. (2016), *Ownership in European Banking*, Objavljeno u: Beck, T., Casu, B. (ur.), *Handbook of European banking*, Palgrave Macmillan, New York, str. 103. – 134.
18. Grad Jastrebarsko (2016) *Službeni vjesnik grada Jastrebarskog* broj 6. godina XLIX 15. srpnja 2016.
19. Grweneveld, H. (2009) *Co-operative banks in the new financial system*. Rabobank Group
20. Guinnane, T.W. (1994), *A failed institutional transplant: Raiffeisen's credit cooperatives in Ireland, 1894–1914*, *Explorations in Economic History*, 31, str. 38. – 61.
21. Hrvatska narodna banka (2021.) *Popis kreditnih unija*
22. Hrvatska udruga kreditnih unija (2012) *Kreditne unije u Republici Hrvatskoj: osvrt na tržišni položaj u svijetu i Europskoj uniji, legislativa i smjernice razvoj*
23. Karels G.V., McClatchey, C. (1999), *Deposit Insurance and risk-taking behavior in the credit union industry*, *Journal of Banking and Finance*, No. 23, str. 105. –134.
24. Lamm-Tennant, J., Starks, L.T. (1993), *Stocks vs mutual ownership structures: the risk implications*, *Journal of Business*, No. 66, str. 29. – 46.
25. Leko, V., Stojanović, A. (2005), *Neprofitne uzajamne štedne institucije*, Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb, str. 131. – 155.
26. Leko, V., Stojanović, A. (2018), *Financijske institucije i tržišta*, Ekonomski fakultet Zagreb.
27. Martin, R.A., Sevillano, J.M.M. (2011), *Cooperative and Savings Banks in Europe: Nature, Challenges and Perspectives*, *Banks and Bank Systems*, 6, str. 121. – 135.
28. McKillop, D.G., Wilson, J.O.S. (2011), *Credit unions: A theoretical and empirical overview*, *Financial Markets, Institutions and Instruments*, 20, str. 79. – 123.
29. Micco, A., Panizza, U., Yanez, M. (2004), *Bank ownership and performance*, Inter-American Development Bank, Research Department Working Papers, No. 518.
30. Morsy, A. & Rwegasira, K.. (2010). *An empirical investigation of the demutualization impact on market performance of stock exchanges*. *International Research Journal of Finance and Economics*. 40. 38-58.

31. Narodne novine (2006) *Zakon o kreditnim unijama* Narodne novine d.d., 141.
32. NCUA *Credit Union & Corporate Call Report Data*
33. Rasmusen, E. (1988), *Mutual banks and stock banks*, Journal of Law and Economics, 31, str. 395. – 421.
34. Stojanović, A. & Leko, V. (ur.) (2011) *Modeli financiranja namjena koje sadrže javni interes*. Zagreb, Grafit-Gabrijel d.o.o., str. 111
35. Stojanović, A. (2005), *Uzroci i posljedice vlasničkog restrukturiranja banaka u zemljama Srednje i Istočne Europe*. Objavljeno u: Leko, V., Božina, L. (ur.), *Novac, bankarstvo i financijska tržišta*, Adverta d.o.o., Zagreb.
36. Valnek, T. (1999), *The comparative performance of mutual building societies and stock retail banks*. Journal of Banking and Finance, No. 23, str. 925. – 938.
37. Verbrugge, J.A., Goldstein, S.G. (1981), *Risk return and managerial objectives: some evidence from the saving and loan industry*, Journal of Financial Research No. 4, str. 45. – 58.
38. World Council of Credit Unions, (2020), *Statistical Report 2019*.

Popis tablica

Tablica 1.: Kooperativne banke u Europi u 2019. godini (imovina, depoziti i krediti u mil. Eura).....	20
Tablica 2.: Kreditne unije u Europi u 2019. godini (depoziti, krediti, imovina u tis. USD)....	22
Tablica 3.:Popis kreditnih unija u Republici Hrvatskoj u 2021. godini.....	25
Tablica 4.: Popis kreditnih unija u stečaju i likvidaciji u Republici Hrvatskoj u 2021. godini.....	26
Tablica 5.: Prikaz poljoprivrednih gospodarstava po prigradskim naseljima u gradu Jastrebarskom na 31.12.2019.	31

Popis grafikona

Grafikon 1.: Broj kreditnih unija u SAD-u od 2011. do 2021.	18
Grafikon 2.: Broj članova kreditnih unija u SAD-u od 2011. do 2021. (u mil. članova).....	19
Grafikon 3.: Imovina kreditnih unija u SAD-u od 2011. do 2021. (u mlrd. USD)	19
Grafikon 4.: Dobna struktura ispitanika	35
Grafikon 5.: Struktura poljoprivrednih gospodarstva po veličini (u komadima vinove loze) .	36
Grafikon 6.: Udio poljoprivrednih gospodarstava koja su koristila bankovni kredit u proteklih 5 godina	38
Grafikon 7.: Udio poljoprivrednih gospodarstava koje je koristilo financijsku potporu u proteklih 5 godina.....	39
Grafikon 8.: Učestalost korištenih potpora po vrstama za poljoprivredna gospodarstva.....	39
Grafikon 9.: Upoznatost ispitanika s postojanjem i poslovanjem kreditnih unija	40
Grafikon 10.: Spremnost ispitanika na edukaciju o kreditnim unijama	41
Grafikon 11.: Udio ispitanika koji bi postao članom poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom	42
Grafikon 12.: Važnost načela teritorija pri udruživanju kod ispitanika	43
Grafikon 13.: Važnost načela profesije pri udruživanju kod ispitanika	43
Grafikon 14.: Motivirajući faktori na udruživanje u kreditnu uniju kod ispitanika	44
Grafikon 15.:Važnost sustava osiguranja depozita pri odabiru financijske institucije	45
Grafikon 16.: Korištenje usluga kreditnih unija kod ispitanika	46
Grafikon 17.: Namjena korištenja kredita kreditnih unija kod ispitanika	46
Grafikon 18.: Iznos sudjelovanja potencijalnih članova u kreditnoj uniji na godišnjom razini	47
Grafikon 19.: Regresijska analiza utjecaja veličine gospodarstva na iznos sudjelovanja u kreditnoj uniji na godišnjoj razini	48

Prilozi

Prilog 1.: Anketni upitnik za procjenu potencijala osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom

Poštovani,

za potrebe izrade diplomskog rada u sklopu Integriranog sveučilišnog studija poslovne ekonomije, smjer Financije na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu provodim istraživanje koje će mi pomoći u otkrivanju potencijala osnivanja poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom među vlasnicima i članovima poljoprivrednih gospodarstva koji se u svojoj djelatnosti bave vinarstvom i vinogradarstvom. Anketa je anonimna i svi podaci će biti korišteni isključivo za izradu diplomskoga rada. Kako bi mi rezultati bili što korisniji, molim Vas pročitajte kratki tekst o kreditnim unijama u nastavku. Za bilo kakva pitanja možete mi se obratiti e-mailom na: vjambrovi@net.efzg.hr.

Trajanje ankete je 5 minuta.

Kreditne unije su uzajamne, neprofitne financijske institucije u koje se udružuju članovi na temelju zajedničkog interesa i jedina su vrsta kreditnih institucija uzajamnog tipa u Republici Hrvatskoj. Zajednički interes udruživanja najčešće se temelji na jednom od tri načela, a to su: načelo zaposlenja, načelo zanimanja odnosno profesije te teritorijalno načelo. Kreditne unije su kreditne institucije poslovanjem slične bankama, no financijske usluge pružaju samo svojim članovima. U vlasništvu su svojih članova koji njima ujedno i upravljaju, a svojim poslovanjem uvažavaju širu društvenu i socijalnu sliku. Također, cilj poslovanja im nije maksimizacija dobiti te raspodjela dioničarima, već se dobit reinvestira u kreditnu uniju kako bi imala dostatna sredstva za daljnje poslovanje. U prošlosti ih se povezuje s rješavanjem problema financijske isključenosti, a danas postoji niz primjera koji uspješno financijski servisiraju svoje članove. S druge pak strane, hrvatsko tržište kreditnih unija nije razvijeno i obilježava ga velik broj kreditnih unija u stečaju i likvidaciji. Nadalje, postoji i niz nedostataka povezan s kreditnim unijama od kojih se ističe nepostojanje sustava osiguranja depozita (sustav osiguranja depozita

omogućuje zaštitu deponenata od gubitka depozita u slučaju nastupa osiguranog događaja koji je najčešće prestanak poslovanja financijske institucije), neznanje javnosti o poslovanju kreditnih unija te odstupanje od temeljnih odrednica poslovanja institucija ovakvog tipa. Također, kreditne unije na hrvatskom tržištu su najčešće male financijske institucije s ograničenim obujmom financiranja (najčešće ulozi članova), odnosno zbog svoje male veličine nisu u mogućnosti odobravati kredite u velikim iznosima.

Unaprijed hvala na izdvojenom vremenu!

***Obavezno**

Vrednovanje stavova o specifičnosti financiranja poljoprivrede.

Pred Vama se nalazi niz tvrdnji koje je potrebno ocijeniti u rasponu od "U potpunosti se ne slažem" do "U potpunosti se slažem".

1. Ocijenite navedene tvrdnje! *

Označite samo jedan oval.

	U potpunosti se ne slažem	Djelomično se ne slažem	Nit se slažem nit se ne slažem	Djelomično se slažem	U potpunosti se slažem
Poljoprivredna djelatnost je rizičnija zbog svojih specifičnosti (vremenske neprilike,, nemogućnost procjene uroda i sl.) od drugih djelatnosti.					
Briga o financiranju poljoprivrede najčešće je prepuštena državi.					

Financiranje poljoprivredne od strane države je dostatno.					
Zbog rizičnosti poljoprivrede privatni kapital ne pruža dostatnu potporu poljoprivredi.					
Kod društava kapitala (poslovne banke) lako je ishoditi kredit za financiranje poljoprivrede.					
Postoji praznina u financiranju poljoprivrede koju bi mogla popuniti uzajamna društva (kreditne unije).					
Udruživanje zbog zajedničkog interesa može polučiti pozitivne učinke					

Vrednovanje stavova o specifičnostima poslovnih banaka i kreditnih unija

2. Jeste li u proteklih 5 godina koristili bankovni kredit za financiranje Vašeg poljoprivrednog gospodarstva? *

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

3. Jeste li u proteklih 5 godina koristili neki oblik financijske potpore za Vaše poljoprivredno gospodarstvo? *

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

4. Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili s Da. Korištena potpora bila je?

Odaberite sve točne odgovore.

Potpora lokalne samouprave (grad Jastrebarsko)

Potpora regionalne samouprave (Zagrebačka županija)

Državne potpore izuzev osnovnih poticaja

Potpora europskih fondova

Ostalo:

5. Jeste li bili upoznati postojanjem i načinom poslovanja kreditnih unija prije anketnog ispitivanja? *

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

6. Biste li se odazvali na financijsku edukaciju o osnivanju i poslovanju kreditnih unija te pogodnostima koje su osigurane njihovim članovima? *

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

7. Smatrate li da postoji oblik financijske institucije koja bi mogla svojim uslugama zamijeniti banke za određenu, ciljanu grupu ljudi? *

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

8. Koliko Vam je važno da dijelite zajednički interes pri udruživanju? *

Označite samo jedan oval.

Nije važno Važno

9. Koliko Vam je važno načelo teritorija (članovi s istog područja grada Jastrebarskog) pri udruživanju? *

Označite samo jedan oval.

Nije važno Važno

10. Koliko Vam je važno načelo profesije (svi članovi se bave vinarstvom i vinogradarstvom) pri udruživanju? *

Označite samo jedan oval.

Nije važno Važno

11. Smatrate li sustav osiguranja depozita važnim pri odabiru financijske institucije

Označite samo jedan oval.

Nije važno Važno

12. Biste li postali članom poljoprivredne kreditne unije u gradu Jastrebarskom čiji članovi su vlasnici i članovi poljoprivrednih gospodarstava koja se u svojoj djelatnosti bave vinogradarstvom i vinarstvom? *

Označite samo jedan oval.

Da

Ne

Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili s "Ne" ne trebate odgovarati na sljedeća 4 pitanja.

13. Što bi Vas potaknulo da se učlanite u poljoprivrednu kreditnu uniju? (Možete označiti više odgovora.)

Odaberite sve točne odgovore.

Više kamatne stope na štednju

- Niže kamatne stope na kredite
- Solidarnost i uzajamnost
- Dijeljenje zajedničkog interesa (područje i profesija)
- Dobra iskustva obitelji, prijatelja i poznanika koji su učlanjeni u kreditnu uniju
- Ostalo:

14. Koje usluge kreditnih unija bi koristili? (Možete označiti više odgovora.)

Odaberite sve točne odgovore.

- Štednja
- Kredit
- Mjenjačnica
- Ostalo:

15. Za koju namjenu biste koristili kredite kod poljoprivredne kreditne unije? (Možete označiti više odgovora.)

Odaberite sve točne odgovore.

- Repro materijal (sadnice i sjeme)
- Obrtna sredstva
- Razvijanje seoskog turizma
- Nabavku opreme i mehanizacije
- Ostalo:

16. S kojim iznosom bi bili spremni sudjelovati u kreditnoj uniji na godišnjoj razini?

Označite samo jedan oval.

- Manje od 1.000,00 kn
- 1.000,00 kn - 5.000,00 kn
- 5.000,00 kn – 15.000,00 kn
- Više od 15.000,00 kn

Demografski podaci

17. Vaš status u poljoprivrednom gospodarstvu? *

Označite samo jedan oval.

- Vlasnik poljoprivrednog gospodarstva
- Član obiteljskog gospodarstva

18. Razina Vašeg obrazovanja? *

Označite samo jedan oval.

- Osnovna škola i manje
- Srednja škola
- Visoko obrazovanje

19. Veličina Vaše poljoprivredne proizvodnje u poljoprivrednom gospodarstvu (u komadima vinove loze): *

Označite samo jedan oval.

- manje od 5.000
- od 5.001 do 15.000
- više od 15.000

20. Spol: *

Označite samo jedan oval.

- Muško
- Žensko

21. Dob: *

Označite samo jedan oval.

- 18-24
- 25-34

□ 35-44

□ 45-54

□ 55-65

Google nije izradio niti podržava ovaj sadržaj.

Google Obrasci

Životopis

Ime i prezime: Vedran Jambrović

Datum rođenja: 27. svibnja 1997.

E-mail adresa: vedran.jambrovic6@gmail.com

Kontakt telefon: +385 99 7871 929

OBRAZOVANJE

2016.- danas **Magistar ekonomije, smjer financije**- Ekonomski fakultet Zagreb

2021.- 2021. **Vatrogasac 1.klase**- Vatrogasna zajednica grada Jastrebarsko

2020.- 2020. **Zvanje vatrogasac**- Vatrogasna zajednica grada Jastrebarsko

2012.-2016. **Ekonomist**- Srednja škola Jastrebarsko

2004.-2012. **Osnovna škola**- Osnovna škola „Ljubo Babić“

RADNO ISKUSTVO

2019.-2021 **Vozač** (studentski posao)- Nova Rent a Car d.o.o. , Zagreb

2017.-2019. **Demonstrator na katedri za organizaciju i menadžment**- Ekonomski fakultet Zagreb

2015.-2018. **Pomoćni radnik u skladištu** (studentski posao)- Narodne novine d.d., Zagreb

JEZIČNE VJŠTINE

Hrvatski jezik- materinji jezik

Engleski jezik- samostalni korisnik

NAGRADE I POČASTI

Stipendija za izvrsnost za akademsku godinu 2019./20. i 2020./21.- Sveučilište u Zagrebu

MREŽE I ČLANSTVA

2019.-danas **Operativni član**- DVD Jastrebarsko

2017.-danas **Pomažući član**- DVD Zdihovo

OSTALE VJEŠTINE

Microsoft Office korisnik

DRUŠTVE I POLITIČKE AKTIVNOSTI

2020.-danas **Pričuvnik državne intervencijske postrojbe Ravnateljstva civilne zaštite**- Logistički centar ravnateljstva civilne zaštite Jastrebarsko

VOZAČKA DOZVOLA

A, B kategorija